

Domoznanski oddelek

tp 05

JESENSKI LISTI 2 / Cena 3,00 EUR

2012

070.48-057.75(497.12 Ilirska Bistrica)

2002017, 19

COBISS

KUJANTOČNIK
ILIRSKA BISTRICA

Jesenski LISTI

Kindlerjev park v Ilirski Bistrici
Foto: E. Seles

Beseda uredništva

Smo že pri devetnajsti številki našega glasila Jesenski listi. Veliko vas je, ki ste se prijazno odzvali našemu povabilu k sodelovanju in prav vsi ste našli svoj prostor na naših straneh.

Tudi tokrat ohranjamo nekatere stare rubrike. Med drugim predstavljamo tudi najnovejšo pesniško zbirko našega pesnika in pisatelja Ivka Spetiča, člana našega uredniškega odbora, ki mu ob tej priliki čestitamo ob izdaji zbirke, ki sovпада z njegovim osebnim jubilejem.

Na mnoga leta, Ivko!

Še vedno velja povabilo k sodelovanju. V kolikor imate svoje prispevke za objavo, predloge ali vprašanja, ideje ali želje glede vsebine, pošljite oziroma pišite na elektronski naslov drustvoupokojencev.ilbi@siol.net

Prijetno branje!

Uredništvo

Misli o našem časopisu

Listam 18. številko našega časopisa, ponovno berem nekatere prispevke, ogledujem slike, razmišljam in si ne morem kaj, da nebi sam pri sebi z zadovoljstvom pomislil, saj je kar dober izdelek. Moj drugi jaz pa pravi, da ni le dober, pač pa zelo dober. Ni samohvala, verjemite mi. Ob taki ugotovitvi mi rojijo po glavi misli o prizadevnosti piscev, fotografov, nosilcev idej in njihovih realizatorjih, razpečevalcev, članov uredništva in seveda odgovornega urednika.

Pred nami je devetnajsta številka, ki kot dosedanje nosi sporočilo, da še vedno želimo iztiskniti svoja čustva, doživetja in spoznanja na papir, ponuditi drugim v užitek, ali pa kar tako, da jim bo lepši dan. Ocenili bodo naše delo, odobravajoče pokimali ali pa se namrdnili, češ, lahko bi bilo bolje.

Tako za ene kot za druge smo pripravili to številko, želeč ustreči vam!

Če pa tudi tokrat nismo uspeli, nas opozorite, ali še bolje, pridružite se nam, in ni zlodej, da ne bomo uspeli pripraviti dvajseto, jubilejno številko zares naših Jesenskih listov!

*Franc Gombač,
predsednik DU in član uredniškega
odbora JL*

Jesensko delo

September se od nas poslavlja. Poletje se je v jesen obrnilo. Večeri daljši in hladnejši, leto se bo prekmalu poslovilo.

Poljedelci z dneva v dan hitijo delo jih precej obremenjuje. Pridelek čaka na spravilo bojijo se, da bi segnilo.

Po suši je zemlja žejna. Rastline vode si žele, meglena jutra z močno roso malo liste osvežijo.

So jabolka lepo rdeča dovolj sladka in okusna. K sebi vabijo trgače, da jih spravijo v kašče.

Vabijo tudi sladokusce, da si spečejo zavitke, sladkega soka naredijo, ali pa sadje posušijo.

Povrtnina tudi kliče k spravilu plodove zdrave in velike razkazuje. Vse leto se je močno trudila, da bi nas razveselila.

Kar smo sejali, sadili, zalivali in zemljo rahljali je obilo obrodilo. Pozimi nas bo nahranilo.

Ana Marija Seles

Bistričanka

»Srce skrivnostno je morje,
Krijoče bisere krasne,
Na dan neznani naj leže, skopo naj skriva
jih srce;
Če pa jih vrže ven vihar,
Naj bere jih, če komu mar ...«

*Iz spominske knjige, 1960,
zapisal M. Blokar*

»Si rojena Bistrčanka. V majhnem kraju se pač vsi poznamo med seboj. Tvoje raznolike aktivnosti niso ostale neopažene. Včasih lahko preberemo tudi kakšen tvoj zapis. Predvsem izpostavljaš čustva. Se ti ne zdi, da je srce na dlani preveč izpostavljeno bralcem? Kako to sprejemajo?«

Že v šolskih letih sem znala napisati dolg, lep spis, katerega se je vedno razveselil tudi moj razrednik prof. Janko Šlenc. Prav g. Šlenc ima pri moji pismenosti največ zaslug. Slovenščina je bila moja močna točka. Veliko let pozneje sem uresničila svoje sanje in se poglobila v študij slovenskega jezika.

Vedno sem veliko brala, to veselje pa mi je privzgojila moja družina. Knjige so zakladi, saj v njih najdemo prav vsako plat resničnega življenja. Berem »težke« knjige. Šund ni zame ... Bralci pa moje zapise sprejemajo – kakor kdo. S tem pa se res ne obremenjujem.

»Tvoji prispevki so objavljeni v uveljavljenih občinskih glasilih, pa tudi zunaj meja naše občine. Žanješ pohvale – ali pa tudi ne – glede na tematiko, o kateri pišeš. Kakšno vlogo imajo pri pisanju čustva, saj se bralcem zdijo pristna?«

Nekateri se rodimo čustveni. V morju življenja pa čustva vztrajno nihajo, torej valovijo kot morje. Pomembno je doseči kopno, in tla pod nogami se sčasoma ne zibljejo več. Vse se umiri in gre svojo pot do neizogibnega konca.

Kot osnovnošolka sem s svojimi spisi požela kar nekaj priznanj. Spominjam se občinske knjižne nagrade, in sicer prejela sem knjigo Dnevnik Ane Frank za spis o izbiri poklica. Podelil mi jo je za to pristojen občinski odbor, pa še majhno denarno nagrado je primaknil. Tedaj se nisem zavedala, da je to velika čast zame. Svojih neizkoriščenih potencialov se zavedam šele zdaj. Ko vzamem pero v roke, le-to kar samo teče po papirju. Veliko je še neizrečenega, in nikoli ne bo do konca povedano. Marsikaj mora človek obdržati zase.«

»Velikokrat opišeš čustvene in prelomne dogodke v svojem življenju. Nekako se izpostavljaš. Ali se ne bojiš, da bo napisano pri bralcih naletelo na buren ali negativen odziv in napačno tolmačenje?«

Zakaj bi se tega bala? Rada bi živela med iskrenimi ljudmi, vendar »so med nami ti in ti ...« kot poje Majda Sepe. Ljudje smo pač vsak svoj planet. Ni mi več mar, kaj mislijo o meni. Imam namreč ozek krog ljudi, ki me podpirajo v moji mali ustvarjalnosti. To podporo spoštujem in sprejemam njihove vzpodbude. Njihovo mnenje mi veliko pomeni. Če je pohvalno ali pa kritično, vedno je dobrodošlo.«

»Verjetno nosiš v sebi nekaj nikoli zaceljenih ran. Ali ne boli vedno znova drezati vanje?«

Seveda je boleče. A mislim, da je potrebno. Vsak človek je nekje ranjen in vsak celi rane na način, ki mu ustreza. Sčasoma se bolečine poležejo, rane zacelijo, spomini zbledijo. Ostane pa spoznanje, da je tako bilo in nič drugače ni moglo biti. Mogoče pa je imela pri tem prste vmes tudi usoda?

Ko boli, grem v naravo. Tu je staro mestno jedro, Sušec, Kovacevec, Marinkotovi bori, tolumni v reki Reki ... kako je lepa naša Bistrica. Veliko se je spremenilo, veliko pa je ostalo še tako, kot v dobrih starih časih.

Vsi se spreminjamo. Staramo se. Kosti nas bolijo. Pozabljamo. Nekoč bo vse pozabljeno ...

»Kako pa kaj vera? Kot otroka smo te zelo pogosto videli v cerkvi sv. Jurija in sv. Petra? Se nisi izneverila tej tradiciji? Namreč, malokdaj te vidimo v teh posvečenih krajih« ...

Kot otrok sem bila prisiljena obiskovati cerkvene obrede kar trikrat dnevno, pa devetdnevnic, pa devet tednov, pa prve petke, pa še kaj. Preveč je bilo klečanja v lesenih klopeh, v ledeno mrzlih cerkvah, obuta v gumijaste škornje in slabo oblečena. Spominjam se samo mraza in ledenih nog. Mogoče me zato še sedaj vedno zebe v noge, tudi poleti. Nimam lepih spominov.

»Pa tvoj odnos do otrok na splošno, tvojih posebno, in tvojih dveh vnukov? Zdi se mi, da si prava zaščitnica otrok ...«

Svoje otroke in vse otroke, ki jih mimogrede srečujem, imam rada in jih spoštujem. Rada bi jih zaščitila tako, da jih nikoli ne bi nihče ranil ali zlorabil. Rada bi jim prihranila vse mogoče čustvene stiske. Rada bi, da bi se uspešno izšolali in zaživeli kvalitetno življenje v svoji lepi domovini. Da se ne bi potikali po svetu, išoč svoj ljubi kruhek ... Da bi se izognili pastem alkoholizma in drog. Skratka, želim jim srečo! Težko je vzgajati sodobno mladino.

Potrebujemo dobre in potrpežljive, pametne starše in vse druge ustanove – pa še vedno kaj spodleti. Teoretično vsi vse vemo, v praksi pa je to veliko težje izvajati. Mladi starši nimajo lahkega dela. In zakaj je toliko brezposelnosti? No, saj vemo zakaj. Vendar je to druga problematika. Sedanja politika je vse skupaj en sam kup blefa in laži.

»V tvojih letih so bili učitelji strogi in učenci smo se jih bali in jih spoštovali.

Kako si to sprejemala, saj nisi preveč prilagodljiva?«

Ah, lepo je bilo v šoli v starem samostanu. Mi "popoldanci" smo uživali. Trnovska Draga nam je občasno nudila zeleno zavetje pred kakšno nezaželjeno uro matematike. Vendar bi bila šolska leta še lepša brez nekaterih doživetih telesnih kaznovanj. Npr. moj konjski rep je bil prava tarča znanega učitelja, zelo neprijetne osebe; in rumeni ameriški sir je bil res ogabna malica. Drugače pa je bilo krasno.

»Vrnimo se k tvojemu pisanju. Torej si prejela veliko pohval. Verjetno si vesela.«

O, seveda sem vesela. Pohvale dvigujejo samozavest in opogumljajo za nadaljnje korake k večjim projektom. Pripravljam se na uresničitev enega velikega! Vendar ideja o njem še zori, in ko bo dozorela, boste videli ...

»No, za konec pa nam povej še kaj o tvojih odnosih do soljudi in pa o tisti veliki stvari - ljubezni.«

Odnosi med ljudmi so zapleteno področje življenja. Treba je znati krmariti med dobrimi in prijetnimi odnosi in se izogibati slabim. To je spet velika teorija in težka praksa. Ljudje večina težje sprejemajo nekoliko drugačen način življenja svojih someščanov.

Znala sem biti dobra in prijazna. Pa se ni obneslo. Potem sem postala zagrenjena in zajedljiva. Spet je bilo še slabše. Zdaj skušam biti objektivna, previdna in analitična. To pa zahteva dobre živce in veliko mero potrpežljivosti, ki je, žal, nimam več veliko.

Zato se rajši umaknem v svoj mali svet, sedem za računalnik, kaj napišem, se izobražujem, pa skuham dobra ekološka mila, in sveče, in servietno tehniko, pa mazila proti revmi in artritisu ...

Udeležim se kakšnega domačega sejma. No, ne morem reči, da imam kaj dosti od udeležbe na sejmih. Gre bolj za druženje s somišljenicami. Finančnega učinka ni od nikoder. Rada pa opazujem obnašanje množice ljudi, ki prihajajo na te prireditve. Včasih se kdo ustavi tudi pri moji stojnici. Ampak ne pogosto! Pa saj je vseeno. Imam v redu pokojnino in upam, da naša vlada ne bo uničila še te pridobitve minulega dela.

Naj omenim, da na našem koncu solidarnost med ljudmi močno šepa. Npr., mene v času brezposelnosti, ki je trajala celo desetletje, nikoli ni nihče vprašal: kako ti lahko pomagam? Niti bogato sorodstvo, niti noben drugi someščan. Žal moram poudariti, da to res ni lepo. Živeti drug mimo drugega, ne da bi se poglobili v nekoga, ki potrebuje pomoč. Sama pa sem veliko let pomagala pomoči potrebnim, predvsem s hrano. Pa tudi to ni bilo prav razumljeno.

Nisem lovka na nikogaršnjo dediščino, kot je mislila gospa Reputacija, nekoč pred leti ...

Torej nič nimam in nič ne potrebujem. Potrebujem samo kakšno dobro besedo in MIR.

Ljubezen: moja pripadnost sinovoma in vnukoma je res velika. Sploh ni pomembno, ali me je kdo izmed njih kdaj prizadel. Vse je oproščeno, kot zna le mati.

Ljubezen: lepote narave, do domačega kraja, do morja, do Snežnika, do branja, do izobraževanja ...

Ljubezen do moškega: no, ta ljubezen pa me ni nikoli popolnoma osrečila. Ne gre mi od rok...ali od srca. Sicer je bila ena in edina prava, vse drugo pa je bilo ena sama velika, usodna ZMOTA.

*Za vas se je sama s seboj pogovarjala:
N.F.P.*

Akacija cveti

V dolino veter nosi cvetje opojne vonjave vsakemu znane, a čebelarju težko pričakovane.

Vzcvetela je akacija. V vejah šumi drgetanje kril. Čebele se pogovarjajo, ko hrano s cvetov nabirajo.

Od jutra do večera je v krošnji vse živo. Veliko je neumornih nabiralcev sladila.

Koliko jih od dela omaga, od izčrpanosti umre, števila nihče ne ve. Le čebelar jim vsak dan pomaga.

Pridne muhe ne opazimo, niti jih dovolj ne cenimo. Po njihovem izdelku se oziram, ko v času prehladov med uživamo.

Ana Marija Seles

Spomin na vojni čas

Ob srečanju partizanskih učiteljev, ki je bilo letos v Košani, so se zopet vrnili spomini na vojni čas, ko je partizanska oblast po dolгих letih poitalijančevanja odprla jeseni 1943 prve slovenske šole. Takrat so Italijani že odšli, a prišli so Nemci, ki so bili še hujši okupator. Spominjam se dveh srečanj z njimi.

Skupaj z učiteljico in pesnico Makso Samsa sem bila postavljena za učiteljico v Vrbovem. Kmalu po odprtju šole smo ustanovili roditeljski svet, katerega tajnik je bil Jože Logar iz Jasena, člani pa so bili Anton Štembergar iz Vrbova, Jože Primc in Jože Vrh iz Dolnjega Zemona. (Šoli Vrbovo in D. Zemon sta takrat sodelovali.) Prvi sestanek je bil v naši kuhinji. Prisotni sva bili tudi obe učiteljici. Naša mama nam je postregla z belo ječmenovo kavo in črnim kruhom, kar je bila že prava »mala južina«. Sestanek se je lepo začel. Pogovarjali smo se, kako bomo reševali probleme, ki so se pokazali že v začetku. Izenada so se odprla vhodna vrata in notri sta planila dva Nemca z naperjeno puško in z nam že znanimi vzkliki: Banditi, banditi! K sreči ju naše omizje ni kaj dosti zanimalo. Pognala sta se po stopnicah v zgornje nadstropje, mi pa smo se prestrašeno spogledovali.

Pričakovali smo najhujše. Kmalu sta se vrnila s steklenico likerja, ki je bila skrita pod žimnico. In prav ta nas je morda rešila. Niti pogledala nas nista. Naglo sta odšla iz hiše, na dvorišču postrelila vse naše in sosedove kure, zmetala vse na blindiran avto in se odpeljala. Sreča, da je bila to le roparska dvojica. Nam se ni zgodilo nič hudega, a ostala sta strah in precejšnja materialna škoda. Sestanek se je končal z zelo slabimi občutki.

Naslednje leto, spomladi 1944, sta kmalu po okrožni učiteljski konferenci na Pregarjah našo šolo obiskali okrožna nadzornica Marica Čepe – Eva in prosvetna referentka Milka Butinar iz Ilirske Bistrice. Inšpekcija je bila resna stvar. Tovarišica Eva je hotela ugotoviti, kaj in koliko so se učenci naučili. Ker smo bili v prvem razredu je začela preverjati osnovno računstvo. Stopila je prav k vsakemu učencu in mu postavila računsko vprašanje. Jaz sem takoj poslala eno deklico na moj dom s prošnjo, da pripravijo nekaj za pod zob, saj sem vedela, da je bila nadzornica Eva ilegalka iz Maribora in zato ni imela svojega doma, kjer bi se lahko hranila. Hotela sem še obvestiti kolegico Makso, da imamo inšpekcijo. Ona je namreč takrat učila

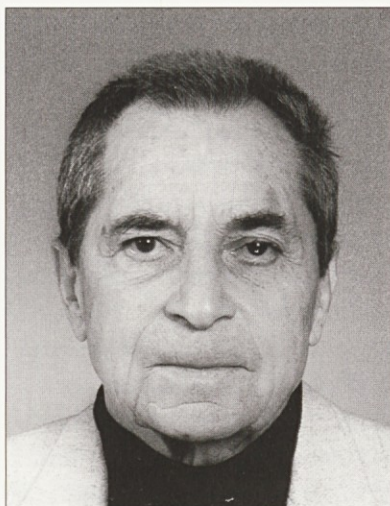
tretji razred v prvem nadstropju. Izenada pa se je ustavil pred šolo nemški blindiran avto. Groza in strah! Kaj pa sedaj? Na srečo sem reagirala prisebno. Vzela sem torbo s partizansko mladinsko literaturo, hitro pospremila tovarišici po hodniku do zadnjih vrat in ju spustila v svobodo, torbo z literaturo pa potisnila v štedilnik, ki je bil pod stopniščem. Medtem sta že vstopila v razred dva Nemca z naperjeno puško. Tudi onadva sta iskala partizane – bandite. Jezno sta stopala po razredu in iskala partizanske sledi. Jaz sem hitela pojasnjevati, da je to šola in ni nikjer banditov. Pomagala sem si z nemškimi besedami. Otroci so ju gledali tako prestrašeno, da so ju morda celo ganili. Končno sta le došla, da je to res šola in odšla. Ostal je strah in le delno opravljena dolgo pričakovana inšpekcija.

Maksa ni videla ne inšpektork in ne Nemcev. Ni mogla verjeti, da se je vse to res zgodilo.

Lahko bi sklepali, da sta se ta dva dogodka zgodila zaradi izdaje, pa ni bilo tako. Bila sta le čudni naključji.

Vida Hrvatini Gojkovič

Potop v krogočasje

Ivko Spetič Magajna, pesnik, pisatelj in esejist, starosta bistrške kulture, je maja letos izdal pesniško zbirko Krogočasje. To je že njegova dvanajsta knjiga, med njimi je šest pesniških zbirk.

Dve posebnosti te knjige sta opazni že na prvi pogled: slika na naslovnici, mandala; ustvaril jo je Ivkov stric, pisatelj in zdravnik psihiater Bogomir Magajna, in to šele trinajstleten. Slika se lepo ujema tako z naslovom zbirke kot tudi z njeno vsebino (mandala v sanskrtu pomeni krog): harmonija, lepota, poglobljanje. Druga posebnost je urejenost zbirke; pesmi niso razporejene po tematiki, ampak po času nastanka; tako je vsaka od njih opremljena z zapisom kraja, dneva, nekatere celo ure, ko so »privrele« na dan. Ta pristop je avtor izbral že v prejšnji zbirki z naslovom Predali – pesmi iz let 1960-1990. Krogočasje je, lahko rečemo, njeno nadaljevanje, saj prinaša pesmi, ki so nastale v letih 1991-2000. Tovrstna ureditev na nek način odškrne vrata pesnikove »delavnice«; pesnik odpelje bralca s sabo na sprehod h konkretni reki, ga posede na konkretno obalo, na klopco v konkretnem parku in tako postane nema priča nastanka izpovedi.

Prava pesem te popelje v dušo. In Ivkove pesmi to zmorejo. A vanje – in to velja za poezijo nasploh – se je treba zatopiti ponovno in ponovno; šele potem se tvoja duša odpre in te spusti v svoje skrivnostne

globine, kjer se srečaš tudi z dušo pesnika; kjer začutiš, kako neverjetno blizu smo si ljudje. Če se torej tako prepustimo Ivkovim pesmim, se skupaj z njim znajdemo v podkrovju – na zaprašenem podstrešju, kjer so »šara in spomini / časa v pajčevini«; kjer se ti poraja vprašanje: »Kam naj dušo dam? / V prah, ki me obdaja? / Na božjo dlan iz raja?« Skupaj doživljamo samotnost: »Utrujen spim / v naročju tvoje sence, / v prahu ceste, kjer si mimo šla.« Doživljamo bolešt: »Vran v nebo pregnan / polje polno ran, / korak v svet pognan.« Zatrepečemo v ljubezenskem pričakovanju: »Prihaja / in v nežnih prstih / nosi kodrolaso ljubezen.«

Prvo branje Krogočasje te napolni z melanholiijo. A v ponovnem zatapljanju v pesmi presenečen odkriješ življenjsko radost: »Pomladni vzgib brsti / v naročju upa ...« »Včasih živim v nebesih / gluha za vso resnico, / ki drči po ulici navzdol.« Prideš do duri, kjer se potopiš »do vrtočlavič / v enorog spomin / pogreznjen v vodnjake / nabranih vriskov / nanizanih v objem veselja in vesolja.«

Začudiš se preprosti, a tako izvirni domisljici: »... v duetu z vinom pojem ...«.

Minevanju navkljub se znajdeš v brezčasju, v mističnem doživetju večnosti: »... in ko vračam se / iz časovnih stranpoti, / v moč vseh vekov, / ki so večno rojstvo / naših bežnih dni, / hvalnico brezčasju / v zlati kelih dni / iz prišepetanih sluhov / in pojočih ustnic lijem.«

Pogosto naletiš na presenetljive metafore – pravcate enigme, ki bi se lahko osamosvojile in se zastavile kot uganka – kaj je torej to? »Z menoj pokopan / brez telesa in ran.« »Ustnice bele, / ki padajo lahne / kot daljni poljubi / na zemljo z neba.« »Del vesoljskega prahu, / prašni strdek milosti / odet v plašč blagoslova.« »... rdečih škrtov ples / okrog nanizanih teles ...«

Pesniku je blizu tudi groteska, ki se v njegovi poeziji pogosto kaže kot oksimoron – bistroumni nesmisel: »glasno molčanje«, »gluhota je kričala molčecim«. Groteskni so tudi nekateri prizori, naslikani z epskimi potezami – najizrazitejši so »Kvartopirci«: »Kvartopirili so v mrak, / vsak z vsakim, z vsemi vrag, / Ko je polnoč odprla ruše, / zaigrali so še svoje duše.«

Da je Ivko ljubitelj inovativnosti, pričajo številni neologizmi, besede, ki na novo poimenujejo pojave. Tak je že sam naslov zbirke – krogočasje, drugi pa so še: morjevanje, tenkoslišnost; pesniška bitja, npr. samotarnik, morskolaska, metuljani; enigmatični križancvet – je to križemsvet po cvetočih poteh? Eden po mojem mnenju najbolj posrečenih neologizmov pa je vinoritas, nekakšna zjedritev pregovora In vino veritas. »Vinoritas« je naslov pesmi, ki je šegavo poučna, saj o vinu ugotavlja: »Edina njegova resnica / je delo, grozd, steklenica / od pomladi sant Valentina / do jeseni svetega Martina.« In zaključuje s pravcatim aforizmom: »In vsa njegova veritas? / Izpita resnica, izpeta na glas.«

Kot vsak pesnik je tudi Ivko častilec lepote: »Iz zvezdnega neba / sem izrezal kos / temačnega blaga / posutega z ozvezdjem.«

Naj zaključim svoje bralno doživetje z Ivkovimi verzi – poslanico: »V korakih prihodnosti / bom stopinja preteklosti, / odtis misli / na senci spomina, / moč upanja k vsemu, / kar bo.«

Vabljeni v potop!

Helena Pirih Rosa

Trenutek

V mestnem parku
vsak hip
balon zleti,
otrok ga tu in tam
iz rok spusti.

Na zadnjem žarku
vsak hip
nekdo leži,
tu in tam v slovo
mu kdo zvoni.

Vran

Čez polja k fari
vran leti,
v lini mir,
le zvon drhti.

Kam že greva
jaz in ti?

Ali sveča dogoreva
in vran, komu kriči?

Prihaja tisti čas,
ki se odšteva
vsakomur od nas.

Pomolimo tudi zase
in za tiste zadnje čase.

Snežinke

So ustnice bele,
ki padajo lahne
kot daljni poljubi
na zemljo z neba.

So ljubi pozdravi
naših pokojnih,
ki onkraj molče.

So stare molitve
polne klečanja,
ki z njimi odšle so
na vrnjeno pot.

Ustnice bele,
ki od ljubezni
znova ječe,
polne toplote
se v poljub raztope.

Vinoritas

Malo resnice je v njem,
le hlapi norice v objem
krhkega kratkega časa.

Čaša strupenega škrate
polna obrabljenih ust.

Šema vrtoglava in pust,
lažne alkimije zaklad
upanj, obupov in nad.

Edina njegova resnica
je delo, grozd, steklenica
od pomladi sant Valentina
do jeseni svetega Martina.

A brez njegove sladkosti vabeče
niti ni radosti, pesmi kričeče.
In vsa njegova veritas?
Izpita resnica, izpeta na glas.

Brezčasje

Sanjam v uspavankah
neznanih glasov
skritih v bradah starih časov
in ko vračam se
iz časovnih stranpoti,
v moč vseh vekov,
ki so večno rojstvo
naših bežnih dni,
hvalnico brezčasju
v zlati kelih dni
iz prišepetanih sluhov
in pojočih ustnic lijem.

Kostanj

Odpadlo listje
vseh jeseni
ima podobo
suhega srca.

Vsaka smer
v kraj jeseni
le na eno
pot velja.

Vsaka duša
vseh jeseni
samo večnost
še ima.

Kako vabljivo
v čas jeseni
vroči kostanj
se smehlja.

** Vse pesmi so iz zbirke Kratkočasje,
avtor Ivko Spetič Magajna*

Tovariš in gospod, gospod in ...

Nekoč je živel Toni. Živel je v majhni, v bombardiranih ob koncu vojne, na pol porušeni bajti. Hišica je bila pod mogočnimi kostanji, dvajset metrov od njiv, ki so se končale ob sotočju potokov in so se otrokom zdele neskončno dolge. Živel je sam, nihče ni vedel, s čim se preživlja. Nekako je živel. S »karjolo« je neutrudno lazil okrog in zbiral odpadni material. Nekaj je prišlo prav njemu, ostalo, predvsem kovinsko, je peljal na odpad. Tako je nekaj malega zaslužil in zapil.

Starejši, ki so ga že od nekdaj poznali, so vedeli povedati, da je nekdaj poznal boljše čase. Po nenadni očetovi smrti pa je njegovi družini krenilo vse na slabše. V zagonu navdušenja ob širitvi podjetja, se je bil oče namreč preveč zadolžil, mati pa ni bila kos upravljanju družinskega podjetja in družina je bankrotirala. Iz hiše so se morali izseliti v revno bajto. Mati je odšla na delo nekam v Italijo in se še nekaj časa s pismi oglašala mlademu Toniju, kmalu pa ni bilo več sluha ne duha o njej.

Toni je bil nekaj časa zaposlen v tovarni testenin. Kmalu je tovarna pogorela in ostal je brez dela. Udinjal se je pri raznih gospodarjih in na kmetijah, nove stalne službe pa ni dobil. Loteval se ga je obup in večji del zaslužka je kmalu bil le še za pijačo. Ljudje so ga vedno bolj odklanjali, kmalu pa kot da ne obstaja več, bil je kot odvečna smet. Edini, ki so se obregali vanj, so bili otroci s svojimi grdimi zmerljivkami: »Toni, baloni, da sette limoni« ali »Toni makaroni«. Bežali so, ko se je razhudil, bali pa se ga v resnici niso.

»Zakaj sedem limon«? Mogoče zaradi njegove zagrenjenosti in »Makaroni«? Je jedel le makarone? Tega niso vedeli.

In vendar je imel Toni tudi svetle trenutke. Ob lepem vremenu se je včasih usedel v travo ob vodi, poslušel ptice in opazoval otroke, ki so se podili in skrivali po

neskončno dolgih njivah koruze in se smehljaj. Ni jih izdal, ko so se skrili pred lastnikom njiv, ki jih je prišel podit iz koruze.

Nekaj časa po vojni je bilo vse po starem. Toni je še naprej paberkoval po odpadnih, po njivah in med sadnimi drevesi in kot da ni opazil sprememb, ki so se dogajale. Ni se ga dotaknilo ne veselje enih ne obup drugih, enostavno živel je po božji volji dalje.

»Toni!« ga je nekega dopoldneva budil, vsega omotičnega, tovariš z okraja, »tovariš Toni!«

Toniju je ta »tovariš« zvenel čudno. Nezaupljivo se je dvignil in vprašujoče pogledal in izustil: »Kaj pa je gospod?«

»Nič gospod, sedaj smo vsi tovariši. Poslušaj! Tu ne moreš več stanovati, bajta se bo porušila. Predlagam, da se preseliš v eno od stanovanj, ki smo jih pridobili. Tudi okrog ne boš več pohajal, delati boš moral kot vsi drugi. Zaposlili te bomo v tovarni furnirja.«

Toni se je trudil biti primeren občan. Tu in tam ga je sicer zaneslo, vzel si je kakšen dan prosto in imel samogovore z osminko vina, pa vendar je bilo vedno bolje. Biti Nekdo je pomagalo. Vedno lažje se je odpovedal pijači in bil je sprejet v okolje.

Po njegovi smrti je sosedova hči Minka povedala, da ga je videla na dan, prej kot je umrl. V družbi je moral spet kaj popiti. Mučil se je odklepati vrata stanovanja in mrmral, da je še zmeraj »Tovariš« in ne le »Toni-makaroni« in ne »Nihče«.

Minka ni nikoli pozabila na Tonija. Nekoč, ko so bežali pred Toni-makaronijem, se je zaplezala na drevo in ni mogla z drevesa. Brez zamere zaradi zmerljivk ji je pomagal z drevesa, jo napotil domov le z lahnim udarcem po ta zadnji in zdelo se ji je, da se je smehljaj.

Čez novo oblast so se Minkini starši še dolgo pritoževali, del njihove precej velike hiše so nacionalizirali in jim pustili na razpolago le polovico. Družina je vedno bolj postajala farovška, morebiti iz odpora proti storjeni jim krivici. Minkin oče se je, na grozo matere, včasih tudi z jezo in obsojajoče obrnil proti nebu češ: zakaj si to dovolil.

Leta so minila. Dežela se je osamosvojila. Razlaščenci so dobili odvzeto premoženje nazaj. Socializem je bil pripet na sramotilni steber. Prišla so leta napredka in debelih krav in ljudje so z zaupanjem gledali v prihodnost. Nekateri pa so že opozarjali na vedno večjo grabežljivost »bolj sposobnih«. Nesposobni so bili odrinjeni.

Prišla so leta suhih krav. Tovarne so zaradi krize odpuščale zaposlene. Socialni center, Rdeči križ in Karitas so postale pomembne ustanove. Ljudje so s sklonjeno glavo prihajali v skladišča Rdečega križa in Karitasa ter na Urad za socialne zadeve, kjer so morali priznati, da nimajo več za preživetje.

Nekega dne je Minka kot prostovoljka dežurala v skladišču Karitasa in delila potrebnim živila in obleke. Ljudje so se že navadili ponižnega obnašanja.

Proti koncu Minkinega dežuranja se je obotavljajoče približal starejši mož.

»Vi ste pa nov, gospod?« ga Minka ni poznala in dodala »Za hrano ste prepozni, je pa še nekaj odej in kakšno oblačilo.«

»Gospod,« se je grenko nasmehnil, »ki mora prosjačiti za hrano in potlačiti ves svoj ponos. Ne veste, kako težko sem prišel sem. Lačni smo.« Obrnil se je in odhitel. Minka je zavzdihnila: »O moj Bog! Ubogi človek!«

Po končanem dežurstvu se je odpravila domov. Bližnjica jo je vodila po strmem, nekje tudi previsnem pobočju. Ko se je

Na pogrebu Janka Premrla Vojka

že spuščala po drugi strani hriba navzdol, se ji je zazdelo, da sliši na pol stokanje, na pol šepetanje. Približala se je glasu in ob Božji martri ga je zagledala, starejšega moža, vsega okrvavljenega. Prestrašena se je sklonila k njemu, imel je prerezane žile na levem zapestju. Zavpila je in odtrgala kos njegove srajce ter mu skušala tesno poviti zapestje.

Poklicala je reševalce.

Medtem je nesrečnež kar naprej stokal: »Sin in snaha, oba sta izgubila delo, otroci pa hočejo jesti. Ne morem več tega gledati! Lopovi, vse so pokradli. Mi smo Nič.«

Ni vedela, zakaj jo je spomnil na Tonija. Skušala ga je tolažiti: »Bog vse vidi in vsak bo dobil zaslužen!«

»Ja, ja, eni boste v nebesih, mi drugi pa v peklu,« je še zašepetal.

Prihitela sta reševalca z nosili in ga odnesla proti cesti.

Minka je obstala kot odrevenela. Pred očmi se ji je zavrtela zgodba o Toniju in starejšem gospodu. Zmedeno je sama pri sebi mrmrala: »Gospod Toni, Toni-makaroni, tovariš Toni, Toni- človek, starejši gospod, obupani gospod ... Kam gremo, le kam gremo? O Bog ali boš to dopustil.«

V daljavi je začelo bliskati in grmeti. Bližala se je nevihta.

Rajko Grlj

Te dni je izšla Pahorjeva Knjiga o Radi. Gre za Radoslavo Premrl, sestro narodnega heroja Janka Premrla – Vojka. Spomin me vrača v leto 1946, ko se je vsa Primorska poslavljal od svojega junaka. Janko je padel 24. februarja 1943 v Črnem vrhu. V jeseni leta 1945 so prinesli njegovo truplo na ajdovsko pokopališče, da bi ga svečano pokopali v domačem kraju. Ob obletnici njegove smrti 24. februarja 1946 so ga svečano prenesli v Šentvid, na šembijsko pokopališče. Pripravili so veličastno slovo. Pogrebci iz vse Primorske smo se pripeljali s kamioni. Na pot smo se odpravile iz Kozine – takrat sem službovala v Obrovem. Kraške vasi, skozi katere smo se peljali, so bile okrašene s slavoloki. Zakaj? Janku v slovo ali pozdrav priključitvi Primorske k matični domovini, kar se je uresničilo šele naslednje leto septembra 1947. Verjetno oboje.

Zbirno mesto je bilo na vipavskem letališču. Na velikem odru so bili svojci pokojnega Janka in predstavniki oblasti. Tja so prinesli krsto s posmrtnimi ostanki – bil je to pretresljiv prizor. Posebej so mi ostali v spominu mati, oče in sestra Slavka, ki so po dolgem času prvič stali ob posmrtnih ostankih njihovega Vojka. Vrstili so se poslovljni govori, petje, godba in izročitev odlikovanja narodnega heroja staršem (proglasitev za narodnega heroja je bila že kmalu po njegovi smrti). Po dvigu krste je krenil dolg pogrebni sprevod do Šentvida, danes Podnanos, za domačine pa Šembid. Po končanih vojaških časteh ga je tam sprejel domači župnik Janez Kovač, ki ga je pokopal nedaleč od sestre Božene, partizanske učiteljice v Šentvidu, ki so jo ob koncu vojne, maja 1945, četniki zverinsko umorili.

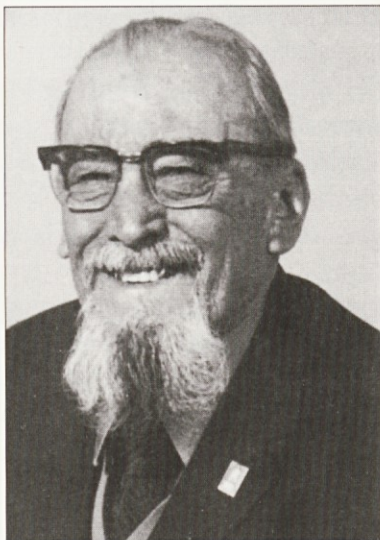
Tako se je Primorska poslovila od svojega junaka. Pozneje so njegove posmrtno ostanke prenesli v Ljubljano, v grobnico herojev. Radoslava Premrl, za svojce in prijatelje Slavka, za Borisa Pahorja pa je bila Rada ali Živka, je bila zelo lepa,

bistra, energična, a tudi kritična punca. S Slavko sem se srečala na tečaju v Ravnah pri Št. Petru na Krasu leta 1945 in v Lescah na Gorenjskem leta 1946. Bila je nekoliko starejša in je precej izstopala od ostalih tečajnic. Poznalo se je, da prihaja iz napredne, zelo izobražene in tudi premožne družine. Njena mama je bila slovenska učiteljica, oče trgovec z gimnazijsko maturo, stric Stanko pa je bil znani slovenski skladatelj (uglasbil je Prešernovo Zdravljico).

Večina od nas jo je gledala s posebnim spoštovanjem in celo občudovanjem in to predvsem zato, ker je bila sestra našega primorskega heroja. Je pa bilo med nami tudi nekaj političnih fanatikov, ki niso prenesli njene bistrosti, odkritosrčnosti in kritičnosti in so jo zato tudi večkrat neupravičeno žalili. Učiteljski poklic je kmalu zapustila. Poročila se je s pisateljem Borisom Pahorjem in se preselila v Trst. Leta 1992 je izdala knjigo z naslovom *Moj brat Janko-Vojko*, v kateri je opisala vse gorje, ki ga je doživela njihova družina med vojno. Ob branju Pahorjeve knjige posvečene ženi Radi izveš, da ni bila prav srečna. Menda ni prav lahko biti pisateljeva žena, kar pa ni pravilo.

Vida Hrvatina Gojkovič

Obrazi našega mesta – Slavoj Kregar

Slavoj Kregar - Ježov se sprehaja po Bistrici in naproti mu prihaja Frane, "O, pozdravljen in niti misliti si ne moreš kako sem te vesel, da te vidim." "Vesel si me? Zakaj pa?" "Še vprašaj. Če te ne bi videl bi bil slep."

Slavoj seveda ni bil slep, bil pa je vedno pripravljen na kakšno bolj veselo besedo. Bil je pravi besedni "fokselmohar", humor jezični spretnež. Kdo ve koliko je bilo njegovih šal, domislic, veselih in veseljaških pripomb in opomb, bodic, rečenic, iskrivosti in iskric. Žal so večinoma odšle v pozabo, nekaj jih je ostalo po ustnem izročilu in le malo je ostalo napisanega.

Zapisana je ostala njegova pesem "Živalski pogreb v Ilirski Bistrici", v kateri se je, na duhovit način poigral z bistriškimi priimki in hišnimi nadimki, ki so nosili imena živali. Iz te pesnitve le nekaj stihov, ki kažejo na raznovrstnost teh imen, ki so včasih udomačena prebivala med ostalim prebivalstvom.

"Vse po Bistrici je govorilo, da je na cesti Ježa povozilo. krsto nesli so nosači, ki vsem so znani kot nergači. Medved, Jazbec, Lisjak ter Volk in vladal je popolni molk. Kdo je nosil prapor? Nič ne vprašaj ljubi bralec

saj vsi vemo, da bil je to naš stari Vrabec."

Pesem je napisana spretno, v rimah in je pomembna tudi zaradi tega, ker nam je ohranila naša hišna živalska imena, ki jih je vse manj in bi šla v pozabo.

Pesem nosi datum nastanka, avgust 1977. Napisal jo je eno leto pred smrtjo.

Za takratne čase, pred in po prvi svetovni vojni, je Slavoj imel kar solidno izobrazbo. Maturiral je na gimnaziji – realki v Ljubljani in nadaljeval šolanje najbrž na Reki, kjer je končal trgovsko akademijo. Ta izobrazba mu je omogočila, da je del svoje delovne dobe opravljal kot uradnik.

Po šolanju ga je čakal vojaški stan, služenje vojaškega roka v takratni italijanski vojski kralja Viktorja Emanuela. Od tam se je oglašal s pismi in razglednicami z vestmi, pozdravi in s kakšnim klicem na pomoč ali prikrito prošnjo za kakšno liro.

Nek tak pozdrav z namigom po kakšni vojaški žepnini je napisal tako, da se je vsaka beseda priprošnje začela s črko S. In ta pozdrav se je glasil: "Siamo solo soldati senza soldi. Saluti Slavoj!"

V prostem prevodu bi se klic na pomoč glasil: "Smo samo 'sodati', suhi soldov. Srečno Slavoj!"

Kdo ve koliko podobnih prebliskov je bilo v njegovi vojaški ali v drugih korespondencah.

Vojaški stan je bil mimo in čakalo ga je delo. Kljub pridobljeni izobrazbi se je zaposlil doma pri svoji materi Francki, ki je vodila gostilno "Pri Ježu".

S prakso v domačem gostišču je postal gostinec do takšne mere, da je odprl svoj Bar Azzuro, ki je postal zelo znan in dobro obiskan gostinski lokal.

V tem času se je poročil s Tržačanko Mileno Marc in v zakonu sta se jima rodili hčerki Katarina – Katja in Sonja.

V neposredni bližini, na placu, kjer sedaj stoji knjižnica Makse Samsa, je delovala Sketova trgovina s tekstilom, čevlji, konfekcijo, v lasti Vinka Sketa, ki si je za svoj hobi izbral igralništvo.

Prijateljstvo s Sketom je Slavoju dalo dodatno – "honorarno" zaposlitev. Postal je asistent zapriseženega hazarderja kakršen je bil Sket. Slavoj je imel na skrbi "stanovanjske in finančne zadeve" svojega prijatelja. Včasih je moral v kakšno igralniško mesto odpotovati kakšen dan prej, da je v Meranu, Monte Carlu ali še kje, rezerviral hotelsko sobo in v njej še kakšen "priboljšek" za Sketa, sebi pa prenočišče. Pri teh izletih v svet igralništva je moral posebno skrb posvečati financam. Paziti na denar nujno potreben za povratek domov, ker bi sicer Sket zaigral še poslednjo liro. Da bi takšno obubožanje preprečil, je poskrbel za črni fond, skrit pod trakom okrog klobuka in tako zagotovil srečno vrnitev domov.

Hazarderstvo Vinka Sketa pa je Slavoju omogočilo, da je kot eden redkih, če ne že edini Bistričan takratnih časov, poznal del mondenega sveta.

Prišla je vojna in povojni čas, v katerem je moralo zasebno gostinstvo zapreti vrata. Zaprla so se vrata tudi Bar Azzura in Slavoj Kregar je postal uradnik. Zaposlil se je v tovarni Topol kot analitik in komercialist. Vključil pa se je tudi v številne društvene dejavnosti, ki so oživele ali na novo nastale v povojnem času.

Pel je v prvem povojnem pevskem zboru, ki ga je vodil Alojz Grm in v kasnejšem moškem zboru Dragotina Ketteja. Svoje pevske sposobnosti je pokazal tudi kot solo pevec. Pel je naslovno vlogo v opereti Kovačev študent, ki so jo takrat pripravili bistriški igralci in pevci. Postal je in do današnjih dni ostal prvi in edini domači

operetni solist, ki je pel glavno vlogo.

Petje pa ni bila njegova edina ljubiteljska dejavnost. Bil je tudi športnik, predvsem nogometaš. Za dolgo se je posvetil gasilstvu, gasilskemu društvu Ilirska Bistrica, kjer ni bil le aktiven član temveč med vodilnimi člani društva že leta 1951. Bil je društveni predsednik v letih 1957 do 1958 in v letih od 1964 do 1967.

Po težki nesreči na Topolcu je moral marsikaj opustiti, kljub temu da je z voljo in energijo pozabil na invalidski voziček in palice ter se zavihtel na moped in z njim križaril po mestnih ulicah in okolici. Nikoli pa ga ni zapustila dobra volja in humornost.

Slavoj Ježov je bil galanten in ob prilikah ni skoparil s komplimenti nežnemu spolu. Kakšen je bil komaj slišen, ki se še danes slabo čuje. Včasih je kakšnega obesil na zvonček ali celo na zvon. Enega od bolj glasnih se je takrat slišalo v gostilni Triglav, ko je natararica dejal: " Oh s kakšnim veseljem bi ..... " Ona pa: " Ja, ma samo z veseljem! "

Da, Slavoj Ježov je živel z veseljem tudi tedaj, ko za veselje ni bilo časa.

Kot ljubitelj snežniškega sveta je na planinskih pohodih, marsikaj videl in doživel. Pripovedoval je o grobu ruskega vojaka – avstrijskega ujetnika v prvi svetovni vojni v Črnem dolu, ki je tam umrl pri sečnji.

Bistriški planinci in izletniki, ki so tam hodili mimo, so grob krasili s cvetjem. Italijanske oblasti so osumljence zasliševale in preganjele in cvetje celo odstranjevale, ker so v teh dejanjih videle neko prikrito nasprotovanje.

V času, ko je bila četverica bazoviških junakov ustreljena, se je na grobu ruskega ujetnika pojavila deščica s prvimi črkami imen ustreljene četverice. Zaslišanja in preiskave oblasti so bila še ostrejša.

Osumljenci so se branili s trditvijo, da so črke začetnice neke kratke molitve. Tako naj bi na primer črka V (alencič) pomenila V(ergine – devica) in se s tem zagovorom ubranili. Kdo so bili udeleženci tega dejanja ni znano. Verjetno pa je svoj delež pri tem imel tudi Slavoj, sodeč po tem, da so bile črke postavljenem v tako bistrem zaporedju, da so se lahko brale na dva načina.

Čas pa je tekel. Prihajala so leta, svoje je dala tudi nesreča na Topolcu in Slavoj je moral opustiti tudi vožnjo z mopedom. Ni pa se odrekel svojemu življenjskemu veselju in svoji duhovitosti.

S Kettejevci ni več pel. Ostajal je vse bolj doma. Peli pa so mu njegovi nekdanji sopevci. Na nek rojstni dan so mu zapeli podoknico. Ko so odpeli se jim je zahvalil in dodal eno od svojih bliskavic. " Hvala še enkrat, ker je bolje, da ste mi za živa zapeli slabo kot na grobu dobro. Ti pa, Jože Žnidaršič, mi sedaj zrecitiraj še pogrebni govor, da ga lahko slišim. Na pokopališču bom takrat malo gluha in bom bolj slabo slišal. "

Slavoj Kregar – Ježov se je poslovil prezgodaj. Rojen leta 1910 pod veselo zvezdo, je umrl leta 1978.

Z njim je odšel še en naš rojak, bistriške stare garde, poznane po svoji bistrosti, iskrevosti in večnem optimizmu.

Ivko Spetič

Ponovni obisk

Zopet vračam se v kraje,
ki tako jih rada imam.
Njive, travniki, gozdovi
bodite mi pozdravljeni.

Tu sem nekoč hodila
srečna, iskala nove sem poti.
Kako so lepi ti spomini,
a zdaj vse drugače se mi zdi.

Iščem in iščem stvari,
ki še so v spominu.
Še vem, kje je potok žuborel,
kje nagnoj je cvetel.

Potok je svoj tok spremenil,
nagnoj se je posušil.
Drevesa človek je posekal,
pokrajino čas je spremenil.

Čuj, kukavica se oglašaja.
njena pesem me razveseli.
Kot da hoče mi povedati,
da vse se enkrat spremeni.

Ana Marija Seles

Poznal sem jih – Tri krajše

Dobro jutro

Kar nekaj dela je bilo potrebno, da so fantje pripravili vse za praznovanje shoda. Kapoti, Drago, Frane in Nine so še zadnji večer modrovali ob litru črnega v oštariji pri Bridovih, če je vse tako, kot mora biti.

Za muziko so povprašali pri Bukovčanih, ki so nekoliko menciali, saj niso vedeli, če imajo fantje solde, a so jih ti prepričali, da soldo bodo, saj bo nekaj kapnilo od plesalcev, nekaj bo dal oštir, za nekoliko se bodo pa zglihali.

Plac je bil ograjen, le sem pa tja so pustili kako odprtino med pletenimi vejami, da bodo vaške klepetulje lahko opazovale plesalce in ugotavljale, s kom je kakšna od vaških pup na novo, katera se ne drži regule in tako dalje.

Vse je bilo na red, mize, stole in drugo bodo postavili jutri, v soboto pod noč, saj je to še delavni dan, ko bo potrebno tudi doma še kaj postoriti, začenši rano.

»Nu, još en litar ga bute, plaća naš Jože. Jože, pridi k fantom!« je plačnika pozval oštir.

Kapoti, to so fanti, ki skrbijo za vse v zvezi z opasilom, so za vse odgovorni in nadvse cenjeni, se niso dali prositi. Stric Jože je bil dobrodošel še zaradi enega razloga. Zelo rad, in to kar dobro, je pel, zato do »pesme«, kot so rekli ni bilo daleč. Petje pa, kot svetloba večje, privabi druge. Kmalu se je izza oken oštarije razlegalo veselo fantovsko petje, ura pa je kazala že krepko čez polnoč, in zdelo se je, da je tiktakala še hitreje, niti prvi peteljnji kikiriki je ni ustavil.

Prvi svit jih je opozoril, da bo treba domov, košnja čaka, pa tudi sitni gospodarji, da o gospodinjah niti ne govorimo. Danes bo potrebno še kaj postoriti. Navsezadnje, pa kaj ne bi mogli tudi brez kapotov danes kositi?

Nine je pospešeno stopal čez vrt po bližnjici proti domu. Na hitro se bo povzpел po lojtrih na oder, na seno, kjer je preko poletja spal, saj stari še najbrž spi.

S čevlji v rokah se je povzpел do kake polovice lestev, ko se je na vratih hiše prikazal oče.

»O, glej ga, glej! Dobro jutro! Dnas si me pa prehitil. Ča bi reć, de si takuo zguoda stal. Lipo, lipo. Bumo šli buolj zguda kosit. Kuosu sam ti čera sklepal. Jutri je sveti Jakob, opasilo. Bumo jutri počivali!«

Ritensko nazaj, koso na ramo, pa hajd veselo na delo.

Jutri je opasilo!

Škalnica

Kar z rokavom si je brisal potno čelo Pjero, ko je v čok zasekal sekiro in si malo oddahnil. Od ranega jutra do poznega popoldneva sta z Jandretom napravljala drva. Sekala, oklestila, razžagala sta na krajše kose na robu posekano, iz globeli znosila le lažja debela, tista debela in težja bosta prišla zvlačit jutri z voli, nekaj malega pojedla in se kar dodobra utrudila.

Tudi Jandre, Pjerov sosed in daljni sorodnik po očetovi strani, si je brisal pot, stokaje sedel na bližnje deblo in potarnal, da ga že malo boli križ, da je lačen, posebno pa žejen. Nekaj grenkega kafeta, ki so jima ga dali ob skromni marendi s sabo, ni bilo več. Niso domači računali na žejo, saj pozni hladni jesenski čas po navadi ne žeja. A če delaš, se potiš, je stvar drugačna. No, tudi na vodo v gozdu so najbrž računali, saj sta bila oba drvarja domačina in sta sigurno vedela tudi za vodo v gozdu. Vsak pastir je vedel vsaj za eno škalnico. To so namreč vdolbine v skalah, v katerih se nabira deževnica, ki je za čuda čista, hladna in pitna.

To vedo celo ovce, te jo najpogosteje najdejo in poskrbijo zase in za pastirje.

Pjero je to za sigurno vedel, ni pa o tem nič vedel Jandre. Imeli so ga za nekoliko počasnejšega, ko je bilo treba misliti. Delati pa je znal, delati.

Le kakih sto korakov v breg proti Poljanam naj bi bila škalnica. Pjero jo je kar kmalu našel, saj ni pil prvič iz nje. Njemu, ki je imel majhno glavo, ni bilo težko. Škalnica je imela odprtino nekoliko zoženo, tako da je bilo potrebno glavo vtakniti med dva skalna roba in z usti piti. Če to ni šlo, je moral pivec vodo zajemati z dlanjo, kar pa je bilo zamudno, posebej še, če si bil zelo žejen, in Jandre je bil. Pjero se je napil, Jandre pa je počasi srkal vodo iz dlani.

»Nič, proval bum dit glavu u škalnicu.«

Šla je, pil je, se napil in skušal glavo potegniti iz pasti. Ni in ni šlo.

»Udrl si bum ušjesa!« je strokovno ugotovil.

Žlahtovec ga je prepričeval, naj potegne glavo ven, mu svetoval to in ono, a glava ni in ni hotela iz primeža.

»Nič ne bu!« je strokovno ugotovil Pjero. Da bo treba kamen razbiti s sekiro, je še navrgel. To pa ne bo dobro, kam da naj da glavo, je zanimalo Jandreta.

»Znam,« jo je uganil Pjero. »Po Jurota Barborinega na Mune grem. Uon je nikada djelov ko klesar. Zna s kaminjem. Uon te bu rišil. Do Mun ni nanka pol ure.«

»Pa če bum sam? Ča bu, ko ki pride?«

»Ne buj se, drugega kot kakovaga vuka ne bu. Lahko pa pride vuk. Tud su. Ma ga buš vele spoznal, ki te bu najprvo poduhal po riti, sej imaš raztrgane brgješe. Znal buš pa de je vuk, ko te bu vuohal, buš ćutil, da ima mrzal trubac kot pas.«

Pjero je hrupno odšel proti Munam, a le kakih deset metrov. Nekaj časa je čakal, se nato neslišno približal do gole Jandretove zadnjice in se je na rahlo dotaknil s hladnim čelom sekire.

Krik in skok sta si bliskovito sledila, Jandre pa je z rahlo opraskanima ušesoma začudeno buljil v Pjera.

»Vuk ima mrzal trubac!«

Mimica

Nekaj čez dvajset jih je imela. Visoka, temnolasa, črnih oči in smejočega obraza je veselo gledala v svet. Dve sestri sta se poročili, se odselili, saj v skromnem domku ni bilo prostora za še kakega prebivalca. Oče, mati, nona Marinka in Mimica so se morali skorajda ogibati drug drugega, če so bili vsi doma. V kuhinji je bila ob štedilniku in mizi že sama omara odveč. Mimica je spala v čumnati z nono, prej sta se tu stiskali še sestri. Še sreča, da sta si našli moža.

Starše je že začenjalo skrbeti, saj se za Mimico, vsaj tako sta mislila, fantje niso zanimali. Tudi na uho so jima nosile »skrbne« sosedice novice, da Mimica fante samo draži, da se fantje ne upajo k vam, da »ne bu imila duote, sej da su ji starije sestre sje pobrale ...«

Res je bilo pa le to, kar je vedela Mimica.

»Ki nima sriče ujutro, je ima lahko uvječer!«

Prav ji je prišla njena vitka in močna postava pri delu na polju, njivi, pri pospravljanju in še kje. Motila pa jo je pri nošnji vode. Da, da, pri nošnji vode. Vodo so v tistih časih vaščani, ki niso imeli »štirn«, nositi iz zajetja potoka, kak kilometer iz vasi. Škaf na glavo, pa hajd po vodo. Škaf poln vode na glavo, pa hajd domov. Dolga postava ti ni bila ravno v pomoč, škaf je bil še kar visoko.

Z vso previdnostjo in spretnostjo ji je do tistega dne uspelo znesti kdo ve koliko vode domov.

Pod noč je bilo, vode je zmanjkalo in Mimica je morala ponjo. Svitek na glavo, škaf na svitek, dobro ravnotežje in je šlo. Šlo je do potoka, šlo je z zajetjem, saj je bila za čudo sama ob vodi, šlo je proti domu. Še nekaj korakov po sosedovem vrtu, mimo Sultana, ki jo je vsakič ovohal, a je ni zmotil, čez tri gladke ploščate kamne do vrha stopničk pred domačo hišico, šest stopnic navzdol do vhoda in ...

Doma bi bila, če bi bilo vse kot po navadi. A v kuhinji je bila miza postavljena v oddaljenejši kot, saj sta ob njej sedela tuja možka, tam, kjer bi morala biti, je bil prazen prostor in škaf poln vode je pljusnil namesto na mizo prišlekoma v naročje.

Mati je zavrnila, nona se je prekrizala, oče pa je svečano izustil:

»Mimica, Janez i njegov otac su te prišli snubit! Če ti znaš ča je tuo?«

»Ate, ja znam i ja bi Janeza zjela!«

»Sej žjegnala si njega i oca s puno vuode. Škuoda, de ni žjegnana!« se je prekrizala nona.

Napisal Franc Gombač – Frane Petrov

Trava

Čisto nič ni bilo.
Samo laz. Goličava.
Potem se je v sinje nebo
pognala zelena trava.
Drobčna. Nežna. Micena.
Z vonjem po porodu dišečem.
Trava na svet priklicana
za ležišče ljubečim.

Zdaj se rosa leskeče na njej
in drobčna mravlja
od dela zadihana kar naprej
tebi in meni nazdravlja.

Avtor neznan

Jutro

Včerajšnjih dni
jutri ne bo,
psi in njihovi sli
z laježem steklim
bodo v konec zašli
s kočijo na uzdo,
ki vodi v brezkrav.
Včerajšnji dnevi
so ječarji bili,
danes že vidimo čas,
kjer ne bo brati
unikatnih pisav,
ne slišati lajne
enoustnih brenkal.
Jutri bo dan
zapisan z besedo
zapeto naglas,
ki bo prevpila
lažni razglas.

Ivko Spetič

Iz pesniške zbirke Predali

Z ljubljanskim Geografskim društvom na severu Pakistana

Če le morem, se rada priključim ljubljanskim geografom na njihovih prvomajskih ekskurzijah, ki so strokovno in organizacijsko zelo dobro pripravljene. Deželno, ki jo obiščemo, spoznamo vsestransko.

Lani smo odpotovali na sever Pakistana.

Že samo ime Pakistan vzbuja nelagodje ali celo strah, saj leži na geopolitično zelo nemirnem področju med Afganistanom, Kitajsko in Indijo.

Ko se odločim za tovrstno deželo, nikoli ne razmišljam in ne sprašujem, kaj se bo zgodilo; če pa zvem, da nas bo vodila izvrstna geografinja, vrhunska alpinistka in povrh vsega še dobra poznavalka in prijateljica Pakistana, dr. Irena Mrak, pa vsak dvom in skrb odpadeta. Grem.

Po načrtu je naša 16 članska skupina z Brnika odletela v Frankfurt, od tam v Doho, pa v Islamabad, glavno mesto Pakistana, in z manjšim letalom na severovzhod imenovan tudi Gilgit-Baltistan. 24 ur.

Ko se je začelo daniti, smo pod sabo zagledali nepregledno morje zasneženih gora. Podoba, ki jo vidiš redko kje na zemeljski obli!

Pristanek v Gilgitu je ponudil drugačno sliko: beli velikani obdajajo dolino, pod njimi so siva gola pobočja nižjih hribov in nato sledi zelena oaza doline, ki je delo človeških rok.

Saeed Akbar, naš pakistanski vodič, je pripravil prijazen sprejem, nam predstavil voznika in njegovega pomočnika in potovanje se je pričelo.

Potovali smo po dolini Hunze, ki so jo naključni popotniki že v 19. stoletju poimenovali Shangri-La, »raj na zemlji«. Shangri-La je pisatelj Hilton (1933) opisal kot mistično, harmonično dolino, trajno

srečen kraj, izoliran od zunanjega sveta, pod Himalajo.

V te kraje so zašli že davno pred tem vojaki Aleksandra Makedonskega. Očarani od lepote so ostali in njihove potomce lahko srečaš v odmaknjenih vaseh še danes.

Tod je tekla svilena pot, bolje steza; tod je potoval Marko Polo.

Danes povezuje kraje (prek prelazov visokih tudi do 4693 m) v dolini in državi Pakistan in Kitajsko najvišje ležeča asfaltirana cesta na svetu Karakorum Highway (KKH). Uvrščajo jo med svetovna čuda. 20 let (1959-79) so jo gradili pakistanski in kitajski delavci

in strokovnjaki. Kakih 1000 ljudi je pri tem divjem boju z naravo izgubilo tudi življenja.

Prepričali smo se, da je ozemlje izredno dinamično. Stali smo na točki, kjer sta pred mnogimi milijoni let trčili Indijska podcelina in Azija. Posledica tega so močni, pogosti potresi, zdrsi zemljišč, poplave. V tem delu sveta se srečajo tri

najvišja gorstva: Karakorum, Hindukuš in Himalaja, ki še vedno raste!

V takih razmerah je cesta v nenehni nevarnosti. Pobočja so namreč »živa«: kotalijo se kamni, odtrgajo se ogromni kosi, spodjeda jo voda, ki priteka izpod ledenikov, ki segajo vse do samega roba ceste.

Mi smo zaupali vozniku in očarani zrlili v sedem in osem tisočake pokrite z večnim ledom in snegom in opazovali spodaj zelena, skrbno obdelana polja v okviru cvetočih marelic. Vladal je mir – le ob srečanje z drugim vozilom smo se nagonsko stisnili v sredino našega minibusa.

Omamljeni od prvih vtisov smo prispeli v Karimabad, lokalno središče.

Zbudila nas je jutranja svetloba, ki je najprej odstrla temo z najvišjih vrhov Lady finger in Ultar peaka. Sonce je nato osvetlilo še zeleno dolino.

Naše ekskurzije so povezane tudi s krajšimi in daljšimi pohodi. Tako smo

se spustili k ledeniku Hobar in spoznali značilnosti poledenitve in ledeniškega reliefa.

Naslednji dan smo se odpeljali v Zgornjo Hunzo, kjer je ob koncu 2009 prišlo do zdrsa ogromne količine ledeniškega rečnega materiala in celo matične plošče. Ves ta material je zajezil reko Hunzo in za pregrado je nastalo jezero Attabad, dolgo čez 20 km in globoko do 100 m. Jezero je

potopilo številne vasi, polja in sadovnjake, odneslo je tudi nekaj človeških življenj. Pod vodo je ostal del ceste KKH

neposredno pred kitajsko mejo.

Vožnja po novem jezeru, zeleno modre barve, očara vsakega zunanjega obiskovalca. V njem se kot v ogledalu zrcalijo odmaknjeni beli velikani.

Prebivalci odrezane vasi Ghulkin, do katere smo prišli po kozjih stezah in s prečkanjem ledenika, so nam povedali, da je nastanek jezera za vse prebivalce Zgornje Hunze prava katastrofa: prekinjena je cestna povezava, onemogočeno je šolanje otrok v sosednjih mestih, presežki pridelka ne morejo priti do odjemalcev, prekinjeno je že dobro utečeno sodelovanje s Kitajci. Prebivalci potopljenih vasi so razseljeni. V treh letih skoraj ni spremembe, čeprav smo ob vznožju pregrade videli številne delavce, ki v nemogočih razmerah poskušajo utreti pot zajezeno reki in vrniti normalen pretok ljudi in blaga.

Naš vodič je iz Ghulkina. Povabil nas je na obisk k svojim sorodnikom. Tako smo imeli priložnost spoznati tradicionalno hišo, ki jo je v preteklosti sestavljala en sam prostor razdeljen z nivoji za različne namembnosti. V sredini je bilo ognjišče in okrog strogo določen red sedenja. Nad ognjiščem, v ravni strehi, je edina odprtina, skozi katero je v prostor v sleherni kotic prihajala svetloba, uhajal pa dim. Gostitelji so nas postregli s čajem in kruhom, ki so ga spoštljivo lomili na koščke.

V vasi smo obiskali še šolo. Učilnica je bila opremljena le s katedrom in starimi klopmi. Učenci pa, to smo opazili na celotni poti, so urejeni, oblečeni v šolske uniforme, vedoželjni, radi hodijo v šolo, saj ni dostopna vsakomur. Kot povsod so tudi živahni in del poti iz vasi so nas spremljali, nas pozdravljali in nam želeli srečno pot.

V dolini Hunze so v preteklosti obstajale majhne kneževine. Miri – knezi so imeli sedež v razglednih utrdbah. Še danes obstajata Baltit in Altit, ki sta spremenjeni v muzej. Od tam smo imeli nepozabne razglede po dolini in na bele orjake, zlasti na Rakaposhi (7788 m), ki nas je opazoval prav od vsehovsod.

Poslovali smo se od prijaznega Karimabada in se odpeljali v Gilgit, živahnega mesteca, kjer pa ženskam ni priporočljivo hoditi brez moškega spremstva.

Shujaat Ali, prijatelj naše Irene, že od deških let spremlja plezalce na njihovih nevarnih poteh. Začel je kot pomočnik kuharja, danes že sam pripravlja spremljevalce ekspedicij in se jih tudi udeležuje.

Mesto je izhodišče za številne alpinistične odprave.

Pokrajina Gilgit-Baltistan je znana po:

- največji koncentraciji ledenikov izven polarnega področja,
- 5 od 14 osem tisočakov na svetu,
- K-2, drugem najvišjem vrhu na svetu,
- 68 vrhov nad 7000 m,
- 120 vrhov nad 6 000 m..

Na sprehodu po mestu smo podvečer srečali ponosne igralce pola na konjih, ki so jezdili na tekmo.

Ogledali smo si tudi v steno vklesano sliko Bude iz predislamskega obdobja.

Potem nas je čakala dolga vožnja po KKH, bolj ustrezno – po njenih ostankih, vklesanih visoko v pobočja nad deročo reko Ind, v Skadru, glavno mesto province Baltistan, ki je izhodišče za odprave v osrčje Karakoruma.

Celo skupino je povabil v svojo rodno vas Machalu, v dolini Hushe, ki je dostopna le z manjšimi terenskimi vozili. Leži na na nadmorski višini 2660 m. Predstavniki vasi so nas sprejeli v vaški plezalni šoli, ki so jo zgradili z donacijo španskih zaljubljenecv v tamkajšnji gorski raj in nam razložili, kaj pomeni alpinizem za te kraje. V dobrih sezonah, ko vlada relativen mir v državi in so ugodne vremenske razmere, moški z vodenjem in oskrbovanjem odprav v visokogorje zaslužijo do 60 % letnega prihodka družine. Pripravili so nam tudi razkošno kosilo z vsemi dobrotami, ki jih premore ta od sveta odmaknjeni kraj.

Ali nas je nato vodil po vasi in nam razložil zapleten namakalni sistem, ki terja od vsakega člana skupnosti, da pri tem sodeluje, kajti vsaka kapljica vode, ki priteče izpod ledenika mora priti v pravem času do vsake rastline. V vasi in širšem področju severnega Pakistana uspevajo:

žita, krompir, raznovrstna zelenjava; od sadnih vrst so na prvem mestu marelice; tu so še topoli, ki s pravilnim obrezovanjem dajejo kurjavo, so gradbeni material in obenem ščitijo pobočja pred erozijo. In kot je lepa pakistanska navada, nas je po dolgem sprehodu povabil še v svoj dom in nas postregel s čajem.

Zadnji del poti je vodil proti glavnemu mestu. Na poti smo si ogledali najpomembnejše pakistansko arheološko nahajališče Taxilo iz obdobja civilizacije Gandahar (vsaj 5 stoletij pr.n.š.), ki je pod zaščito UNESC-a. V mestu naj bi delovala med drugim najstarejša univerza na svetu.

Zjutraj smo v hotelu zvedeli za smrt Osama bin Ladna in to v Abbottabadu, kjer smo prejšnji dan kosili. V mestu je sicer vladal mir, vendar smo se odločili, da spremenimo načrt zadnjega dne. Fejsalovo mošejo smo si ogledali le od zunaj. S panoramsko vožnjo smo prekrizarili Islamabad, ki je moderno, po vseh sodobnih arhitekturnih načelih grajeno mesto in predvsem politični center države. Obiskali smo še izjemen muzej – Virsa museum, ki podrobno prikazuje življenje in delo po posameznih pakistanskih pokrajinah in celo v pokrajinah sosedov, prek državnih meja. Dolg, zapleten polet in srečna vrnitev domov.

Podobe s poti se mi večkrat vrstijo pred očmi. In če me vprašate, ali sem videla Shangri-La, raj na zemlji? Lahko rečem, da se mi je za nekaj trenutkov pokazal z ledeniškega roba ob pogledu na vas Ghulkin, tam daleč spodaj, a ko smo prišli v vas, je privid ugasnil. Hodila sem med otroki, med ljudmi, ki so hiteli za vsakdanjimi opravili, popila požirek ledeno mrzle vode iz vaškega izvira in spravila podobo v srce. Tu je shranjena ob drugih zakladih mojega shangrilaja.

Marica Gaberšnik

Dr. Otmar Črnilogar na Starodu o sv. Hieronimu

Dr. Otmar Črnilogar je zelo pogosto v gore zahajal s svojimi študenti.
Foto Gabrijel Vidrih

V soboto, 8. junija 2006 so z veliko slovesnostjo v Podragi odkrili doprsni kip visoko spoštovanega domačega župnika Otmarja Črnilogarja (1931-1999), ki je 32 let vodil to župnijo. V svojem bogatem življenju je bil izjemno dejaven na mnogih področjih verskega in družbenega življenja. Bil je profesor latinščine, grščine in filozofije na Škofijski gimnaziji v Vipavi in filozofski fakulteti v Ljubljani, prevajalec Svetega pisma iz grščine, velik ljubitelj slovenskega planinskega sveta in planinski organizator na Vipavskem.

Z Otmarjem Črnilogarjem so se srečevali tudi vsi bistriški dijaki Škofijske gimnazije v Vipavi.

Bistriški planinci smo Otmarja Črnilogarja spoznali kot predsednika Planinskega društva Vipava, zavzetega sooblikovanja plezalne poti na Gradiško turo. Poleg doprsnega kipa v Podragi, na zaslužnega planinskega organizatorja spominja tudi še 30 km dolga krožna Otmarjeva planinska pot, ki jo je pripravilo PD Vipava mimo desetih cerkva po obrobju Vipavske doline.

Sam sem se nekajkrat srečeval s prof. Otmarjem Črnilogarjem po planinski liniji v Vipavi in pod stenami Gradiške Ture leta 1993 ob jubilejnem slavlju sto letnice vipavskega planinskega društva.

Do mojega zadnjega srečanja z g. Otmarjem Črnilogarjem so pretekla še štiri leta. V nedeljo, 28. septembra 1997 je mala vasica Starod pri Podgradu v ilirskobistriški občini, skoraj na sami meji s Hrvaško, doživela svoj veliki dan. Proslavljali so 1650 letnico rojstva svetnika sv. Hieronima, ki naj bi se po izročilu rodil v bližnjem rimskem naselju Stridon nad njihovo vasjo. Domačini so celo vas vzorno pripravili na veliko slavje. Že pri vhodu v vas je obiskovalce pozdravil slavolok z napisom, da vstopamo v rojstni kraj pomembnega

gostom in domačinom je namenil tedanji župnik podgrajske župnije g. Gabrijel Vidrih in še posebej pozdravil osrednjega govornika na slavlju dr. Otmarja Črnilogarja, tudi odličnega poznavalca življenja in dela sv. Hieronima. Govornik je imel svečani nagovor napisan na snopiču listov, vendar je komaj kdaj utegnil pogledati vanje. Že s prvimi stavki se je razvnel in prepričljivo predstavil čas v katerem je mladi Hieronim prav tu preživel svoja otroška leta in od tu odšel v svet, kamor ga je gnala silna želja po znanju in proučevanju verskih resnic. »Oči so se mi zarosile, je dejal govornik, ko sem stopal proti vasi po istih kamnih, kot pred 1650 leti mladi Hieronim predno je odšel v svet. In tu gori je stala njegova rojstna vas Stridon, morda bi še našli ostanke njegove rojstne hiše!« In z visoko

Romeo Volk: Ilustrirana razglednica s podobo sv. Hieronima, v vzhodu Gradišča na katerem je stala njegova rojstna vas Stridon. V sredi današnja vas Starod z enkratnim pogledom na Snežnik. Na razglednici sta še snežniška poštna znamka izdana istega leta in priložnostni poštni žig posvečen 1650 letnici svetnikovega rojstva in veliki slovesnosti na Starodu.

svetnika in misleca. Ozaljšali so vaško cerkev sv. Jožefa in pripravili prostor pred njo za verske svečanosti. Same slovesnosti se je udeležilo kar osem cerkvenih dostojanstvenikov. Uvodni pozdrav

dvignjeno roko je pokazal na Grmado, bližnjo vzpetino nad vasjo. K njemu je iz spremstva hitro pristopil duhovnik in mu prišepnil, da je pokazal napačno vzpetino. Govornik se ni dal zmešati. Zamenjal je

Tu, sredi naše vasice ...

roko, ponovil zadnji stavek in pokazal na Gradišče vzpetino na drugi strani vasi in Grmade. Sočne so bile tudi njegove primerjave o veličini svetnikovega uma z umom sedanjih politikov, ki naj bi bila v razmerju slona in miši. Otmar Črnilogar ni in ni mogel zaključiti svojega govora. Kmalu je pospravil napisani govor, ki ga je gotovo motil in v prostem govoru še dolgo razpredal misli o velikem svetniku. Prisotni so mu kar nekajkrat zaploskali, prepričani, da je govor že končan. To pa je govornika le še vzpodbudilo k nadaljevanju. Bila je to pripoved o svetniku, z mnogimi do tedaj neznanimi podrobnostmi, ki jih je sam odkril in so bili novi tudi za govornikove stanovske tovariše.

Na ta veliki dan na Starodu spominja marmorna plošča s posvetilom vzdana na zahodni strani cerkve, pa tudi spominska razglednica s podobo sv. Hieronima v družbi z levom njegovim zvestim spremljevalcem, z današnjo podobo vasi Starod in Snežnikom v ozadju, avtorja Romea Volka. Domači filatelisti so pripravili tega dne tudi priložnostni poštni žig, pošte 6244 Podgrad, ki je ves dan izjemoma delovala v Hieronimovem rojstnem kraju.

Gospod Otmar Črnilogar se mi je čez kakšen teden oglasil po telefonu. Uganko, zakaj je poklical prav mene, saj sva se osebno komaj poznala, sva hitro razrešila. Zamenjal me je s svojim dijakom enakega priimka iz Ilirske Bistrice. Izkoristil sem priložnost in mu čestital za njegov nastop na Starodu. Potožil mi je, da je neki novinarki posodil svoj pripravljen govor in mu ga ni vrnila. Sam pa, da je pozabil njeno ime. Upam, da je novinarka držala obljubo in govor profesorju vrnila. Bila bi velika škoda, da se izgubi tako dragoceno pričevanje o sv. Hieronimu izpod peresa prof. Otmarja Črnilogarja velikega poznavalca življenja in dela tega svetnika.

Vojko Čeligoj

S to njihovo, ali pa s kako podobno domačo, začnejo nastop pevke Pevske skupine kmečkih žena iz naše občine.

Prijeten nedeljski večer konec junija tega leta se je prevesil v noč. Atrij Doma na Vidmu je gostil pevke Pevske skupine kmečkih žena, plesalke, plesalce, pevce in godce KD Kraški šopek iz Sežane in Pevske skupine Bukovčani iz Velike Bukovice.

Da je bila kraljica večera ljudska pesem, ni potrebno posebej poudarjati.

Nosilke prireditve so bile pevke Pevske skupine kmečkih žena.

Šestnajsto leto že prepevajo. Poznajo jih od Kobarida, prek Goriških Brd, do Mašuna, pa preko Škofij do Višnjana pa še in še. Od leta 2003 so nastopale na vseh revijah Primorska poje in občinskih revijah pevskih zborov in skupin. Poslušali smo jih na odprtjih cest, mostov, na kmečki tržnici, na veselicah, na božičnih koncertih, pele so slovenskim izseljencem iz Francije na Premu, na dobrodelnih prireditvah, na proslavah, zlasti borčevskih – skratka: povsod tam, kjer domača pesem lepo zveni!

Začele pa so pred šestnajstimi leti na Nanosu, na srečanju primorskih kmetič, ki je bilo namenjeno pogovoru o delu in snovanju načrtov za prihodnost kmečkih žena in njihovem položaju v družbi.

Da pa ni šlo brez kulturnega programa, je jasno. Bistriške kmetice so prisotne presenetile z ubranim vaškim petjem »po starem« bi rekle one. Navdušenje prisotnih jim je porodilo misel o organiziranem petju. Rečeno – storjeno! Nastala je Pevska skupina kmečkih žena iz osmih brkinskih vasi, ki nas s svojim petjem razveseljuje še danes.

Rade poudarijo, da nimajo not, ne pevovodje, imajo pa lepe noše in veselje do petja.

Franc Gombač

Žalostna zgodba o nezaželenem otroku

Stanko Godina – Palek, kot vojak v Aquili

Stanko Godina se je rodil leta 1924 v vasici Podgrad – takrat so jo imenovali Podvrčnek. Vasica se nahaja pod vasjo Vareje nad Zavrhom. Hiša, v kateri se je rodil se je imenovala "pri Palkovih". Mati tega nezaželenega otroka je bila grbasta, z močno ukrivljeno hrbtenico.

Bila je siromašna. Ukvarjala se je z nabiranjem in prodajanjem mravljinčjih jajc, v sezoni pa tudi z nabiranjem sadežev in zelišč. Vsak večer je čakala pri pokopališču na Škofljah kakega furmana, ki je bil namenjen v Trst. Furmani so namreč v večernih urah pripeljali do vasi Lokev, kjer so do jutra nahranili in napojili konje. Za delo s konji je bil določen možakar, Volk po priimku, ki je bil tam redno zaposlen delavec kot "štalir". Ženica Palkovka je tako vsak večer prespala v tej štali vse do prvega odhoda z voznikom v Trst. Ker je spala v jaslih, se je neke noči "štalirju" zahotelo, da je legel k njej in potešil svojo strast in tako spočel otroka. Rodil se je verjetno kar brez prisotnosti babice. Mogoče je bil kot otrok takrat prvič in zadnjič umit.

Že po rojstvu je bil prepuščen vaščanom, ki so se po svojih močeh trudili, da bi mu pomagali in ga hranili. Še kot otroka se ga je usmilila družina Bak iz Škofij in ga sprejela k sebi. Po rojstni hiši so mu naredili ime Palek in to ime se ga je kar prijelo.. Hodil je bos pozimi in poleti v kratkih, razcefranih hlačah z eno oprto čez ramo. Ko smo se otroci pozimi drsali na zaledeneli reki, se je Palek drsal kar bos. Družina Bak ga je sprejela k sebi z namenom, da bo pasel krave in da bi jim pomagal pri kmečkih opravilih. Na paši se je za kravami namerno podil kar preko njiv, da so se zadrževale in popasle na zasajenem polju. Zaradi tega so ga rejniki in lastniki zemljišč kaznovali s palico.

Palek ni ostal ravnodušen do prejetih udarcev, ampak se je dvakratno maščeval. Posebno sovraštvo si je nakopal pri sosedu Purgarju, kateremu je venomer nagajal. Sosed Purgar je bil priden in skrben kmet. Pri cesti je izkopal jarek, da se je vanj ob dežju iztekala voda. Nekega dne se je kmet Purger s svojim dvokolesnim vozičkom odpravil na polje, da bi narił peso in korenje. Predno je hotel še zadnjič po butaro, mu je Palek snel obe kolesi iz vozička in jih odvrigel prav v tisti jarek. Ker je bila voda kalna, je Purgar vse naokoli iskal kolesi predno jih je našel. Ponovno so sledile batine, to rajžo še bolj krepke. Čim več jih je od enega ali drugega dobil po riti ali po glavi, tem bolj je postajal maščevalen. Sosea Purgerja je tako zelo sovražil, da mu je zažgal senik. V mraku je podtaknil ogenj in stekel po vasi in kričal, da pri Purgarju gori in pričel zvoniti na cerkveni zvon. Na srečo je medtem ogenj ugasnil. Že naslednji dan ga je Purgar prijavil karabinjerjem. Ko je Palek zaslutil kaj ga čaka, si je na polju omislil spalni brlog. V veliki zloženi lonici si je iz koruznih palic pripravil ležišče, kamor je zahajal v nočnih urah na nočni počitek.

Karabinjerji so ga intenzivno iskali, a brez uspeha. Končno so ga le izsledili, ga pripeljali v vas in ga z verigo privezali

h kolesu. Peljali so ga v Divačo na postajo karabinjerjev. Ne vem kaj so z njim počeli. Gotovo nič kaj nežnega. A naslednji dan je bil že doma. A tudi karabinjerjem ni ostal dolžan. V hudi poletni vročini so se karabinjerji po službeni dolžnosti odpravili na dnevni obhod. Zaradi vročine so si zaželeli osvežitve in so zaplavali po reki. Medtem ko so bili v vodi je izkoristil priliko in jim premešal uniforme. Veliko dela so imeli preden so našli svoja oblačila. Nikdar niso zvedeli kdo jim je ponagajal.

V tistih časih smo otroci imeli navado, da smo na tepežni dan hodili po hišah z namenom, da nas vaščani obdarijo. Večinoma so bili vaščani radodarni, le pri skopuhih smo bili razočarani. Ko je Palek zvedel, da pri Krznarici in Gomulčkovi nismo prejeli daril, je sklenil ukrepati na svoj način. Od nekje je privlekel staro puško karabinko brez nabojev in nas pospremil do obeh skopušnih žensk. Najprej smo se odpravili h Gomulčkovki, seveda s Palekom na čelu. Naperil je vanjo puško ter od nje dobil vse, kar je zahteval. Po enakem postopku smo bili uspešni tudi pri Krznarici. Toda Krznarica nas je prijavila karabinjerjem in vsi smo se morali javiti v Divači na zaslišanje. Kmalu so nas pustili domov, le Palka so zadržali, dokler ni povedal, kako je prišel do puške.

Tudi za ta dogodek Krznarici ni ostal dolžan. Pod taborom je imela njivo, posejano z bučami. Palek je vse buče pobral, jih ponesel na tabor in jih zakotalil po rebri proti reki, da so se raztreščile.

Grosistična firma Fiumicello Comar je tedensko po gostilnah dostavljala naročene pijače. Kamioni so bili še z verigami in zato so se počasi premikali. Palek je na ovinku izkoristil ugoden trenutek in se povzpел na kamion. S kamiona je zmetal steklenice na travo. Pozneje jih je pobral. Pijačo smo družno spili.

Takih in podobnih zgodb bi lahko našteval še in še. Osnovno šolo je v glavnem

Franc Šabec, slikar in glasbenik – umetnik

prešprical. Napravil je le tri razrede – vse z nezadostnim učnim uspehom. Učiteljicam je vedno nagajal, za kar je bil deležen batin. Pri družini, kjer je živel, se z njim niso ukvarjali. Bil je prepuščen sam sebi. Odločil se je, da mora spremeniti način obnašanja. Zaprošil je, da bi se preselil v naš dom. Moj starejši brat ga je sprejel pod pogojem, da se bo primerno obnašal. Takrat je imel enajst ali dvanajst let. Dobil je nove čevlje, obleko in vse najnujnejše. Njegova dolžnost je bila, da s konjsko vprego vlači hlode iz gozdov, hrani konje in opravi še druga dela pri hiši. Zresnil se je in ni več uganjal neumnosti.

Osmega marca leta 1943 so fašisti ponoči mobilizirali fante letnikov 1924, 1925 in 1926 in nas odpeljali v Trst in dalje v živinskih vagonih v Aquilo, kjer je bilo zbirališče Primorcev. Razdelili so nas v štiri skupine. Prvo brigado so poslali v Avecano, drugo v Celano, tretjo Foggio in četrto v Potenzo. Od takrat se s Palkom nisva več videla. Po kapitulaciji Italije smo se vsak po svoje vračali na svoje domove. Nekatere so prijeli Nemci in jih odpeljali v internacijo v Nemčijo. Ni mi znano kako se je Palek vrnil domov. Zvedel sem, da se je priključil partizanom. Po pogovorih z domačini sem zvedel tudi, da se je z zvijačo vključil v belo gardo z namenom, da pridobi podatke za partizane. Nato se je vrnil k partizanom. Tam je dobil čin zastavnika, pozneje pa je kot aktivni oficir napredoval do čina kapetana.

Po vojni se je demobiliziral in se zaposlil v ljubljanski veletrgovini Nama. Čeprav je imel le tri razrede osnovne šole z nezadostnim učnim uspehom, je s svojo naravno inteligenco postal vodilni mož v tem trgovskem centru in tam ostal do upokojitve. Naš junak je že pokojni, njegova življenjska zgodba pa naj ostane zapisana.

Franc Sila

Franc Šabec se je rodil leta 1891 v Zagorju. Že kot otrok se je zanimal za slikarstvo. Po končani osnovni šoli je na pobudo takratnih profesorjev odšel študirat v tujino. V Gradcu je svoje umetniške sposobnosti uril pri nekem umetniku, ki je bil pripravljen z njim deliti svoje znanje. Tam je živel 5 let in je v tem času izpopolnil svoje znanje nemščine. Ko je Franc dobil dovolj znanja in prakse se je odločil, da se vrne v domači kraj. V Ilirski Bistrici, pod pokopališčem, si je kupil staro hišico in tam nadaljeval s slikarstvom.

Franc je bil zelo pobožen človek in je večino svojega časa preživel v cerkvi. Bil je posebež in njegovo življenje je imelo več temnih kot svetlih trenutkov. A kljub težkim časom Franc svoje dobrosrčnosti ni skrival in ko je imel denar ga je vedno razdelil med reveže pa četudi je nadaljnjih štirinajst dni stradal.

Ta nadarjeni umetnik pa ni samo slikal in krasil vence, pisal table in podobno, veliko časa je preživel tudi za citrami. Bil je nadarjen umetnik in tudi glasbenik.

Ob vseh svojih sposobnostih sta ga krasila tudi lep značaj in velikodušnost. Tudi na stara leta je pomagal ljudem. Kot dobronik je imel bolne starostnike kar v svojem majhnem stanovanju – na starih kavčih in jogijih. Hrano jim je prinašal iz samostana in jim s tem skušal polepšati zadnje dni življenja. Ena od njegovih umetnin je krasila tudi bistriško cerkev sv. Jurija in samostansko kapelo, a so ob obnovitvi cerkve prebelili tudi te freske. Zato ostajajo njegova dela vidna le na slikah, ki jih hranijo njegovi sorodniki in prijatelji. Umrli je leta 1970.

Prepričani smo, da je bil Franc Šabec zelo dober slikar, umetnik, ki nam je zapustil veliko lepih umetnin in zanimivih spominov.

Milica Šabec

Še o Viljemu Kindlerju

Veliko je bilo že napisanega o življenju in delu letošnjega slavljenca. Spominjali smo se na pok. Viljema Kindlerja, ob njegovi 100. obletnici rojstva in ob priliki, ko se po njem poimenovan botanični park uspešno prenavlja. Obnova Kindlerjevega parka bo po vsej verjetnosti zaključena v naslednjem letu. Vse pomembne dejavnosti, ki jih je opravljal kot dolgoletni tajnik Hortikulturnega društva Vrtnica Ilirska Bistrica, so bile omenjene in dokaj podrobno opisane tudi v Jesenskem listu št. 18 iz leta 2011.

Zato namenjam nekaj vrstic tudi njegovim sodelavcem za časa njegovega življenja in dela ter tistim, ki so pripomogli, da njegovo delo in njegovo ime ni šlo v pozabo.

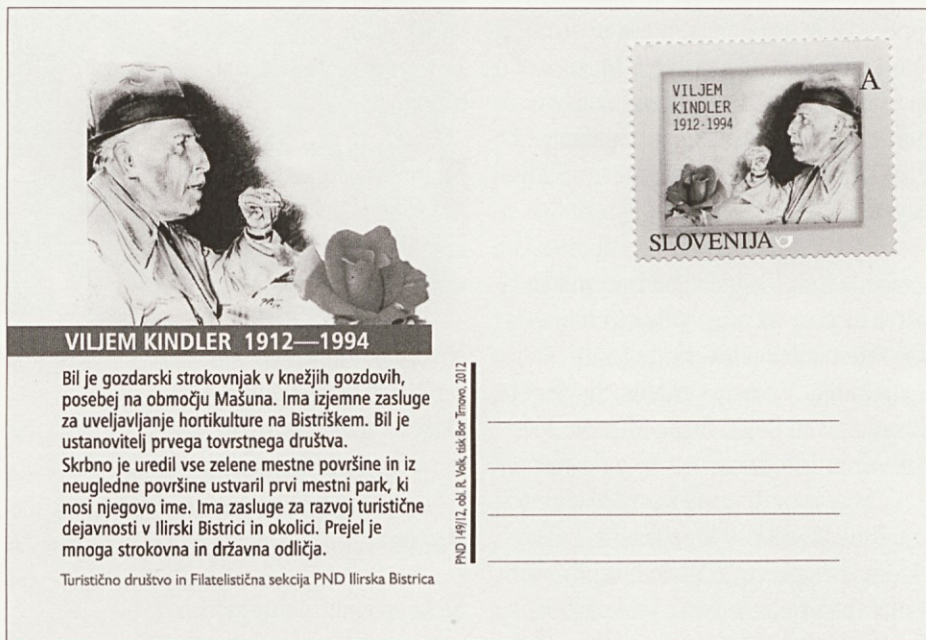
Veliko zaslug imajo člani in vodstva Turističnega društva Ilirska Bistrica vse od leta 1999, ko je društvo podalo pobudo in predlog za poimenovanje dela Športnega parka Nade Žagar po njegovem snovalcu in graditelju Viljemu Kindlerju. Kindlerjev park je bil tako z Odlokom Občine Ilirska Bistrica dejansko ustanovljen v začetku leta 2000.

Turistično društvo Ilirska Bistrica v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Ilirska Bistrica je bilo tudi pobudnik, da se je načrt obnove parka iz leta 2002 začel dejansko izvajati. Seveda pa gre pri tem glavna zasluga občinskemu svetu in županu Rojcu, ki je uspel angažirati potrebne finance.

Turistično društvo je uspelo izvesti načrtovano razstavo o življenju in delu pokojnega Kindlerja. Namenjena je bila obuditi spominov na tega velikega moža – človeka – Bistričana, v počastitev 100. obletnice rojstva. Razstava je doživela velik uspeh, kar priča velika udeležba občanov in številnih gostov od drugod. Prireditev je popestrila pevska skupina Vasovalci. Pogovore je vodil Tomo Šajn, sogovorniki pa so bili: Kindlerjeva hčerka Jelka Kindler Protić, Dragica Jaksetić,

Jože Maljevac, Frida Smuk in moja malenkost.

Ob tej priliki je bila izdana tudi spominska znamka z dopisnico, ki jo je realiziralo Numizmatično društvo Ilirska Bistrica na pobudo in s finančno pomočjo Turističnega društva. Spominska obeležja je predstavil Vojko Čeligoj.

Spominska dopisnica s poštno znamko

Zanimivo je predstaviti, kako je potekalo delo Viljema Kindlerja in kako so potekale razprave in sicer na Občnem zboru HD Vrtnica, dne 14. aprila leta 1980 v Domu JLA (osebna zabeležka):

– predsednik Miha Primc je v svojem poročilu omenil med drugim : čeprav je bila ustanovitev društva šele leta 1967, pa je že pred vojno delovalo v mestu Olepševalno društvo s hortikulturnim značajem v prid turizmu in trgovini ...

– tajnik Viljem Kindler je poudaril: hortikulturi je bilo namenjeno delovanje tudi Turistično – hortikulturnega društva, ki je bilo ustanovljeno že leta 1962, to je pred 18. leti; za hortikulturno urejanje je važna urbanistična zasnova in ureditev

kraja; pozdravi začetek dela s šolsko mladino; ponovno povdari, da društvo že od leta 1977 programira ureditev Gradine, Sušca in Kovačivca, vendar so finančne zmožnosti vedno nezadostne.

– Dimitrij Grlj pove, da na šoli organizirajo predavanja, ki jih praviloma izvaja tajnik Viljem Kindler, z namenom vzgoje otrok v hortikulturnem duhu, da

tiskajo tudi letake, obvestila in opozorila, da športne dneve namenjajo z nekaj urami dela urejanju okolja šole ...

– Bojan Brozina – predsednik skupščine občine seznanil prisotne o nameri občine, da se uvajajo pokopališki redi, da se bo pristopilo k urejanju borčevskih grobov in spomenikov, da je treba v pomoč društvu pritegniti tudi mladino za delovne akcije v mestu.

– Janez Kirm: Hortikulturno društvo naj občino posiljuje s predlogi in rešitvami in tako vpliva na ustreznejše prostorske dokumente ...

– Bogomir Rink povdari obvezo, da se izvrši označitev drevnih vrst v

botaničnem delu parka Nade Žagar in sicer z angažiranjem šole in šolski otrok ...

Ob zaključevanju letošnjih komentarjev o Viljemu Kindlerju menim, da smo dolžni obuditi spomine tudi na ožje in širše sodelavce in pomočnike pri delu Viljema Kindlerja, kar bi bila zagotovo tudi njegova želja.

V prvi vrsti je treba omeniti vsa ožja občinska vodstva od leta 1967, ko je bilo ustanovljeno Hortikulturno društvo Vrtnica in ko se je pričelo postopoma urejati financiranje hortikulturne dejavnosti.

Omeniti je treba dolgoletne člane odbora društva in sicer od ustanovitve so bili: Miha Primc predsednik, Frida Smuk blagajničarka, Vitomir Dekleva, Slavko Milharčič, Ivan Popit, Franc Memon, Jože Maljevac in Jože Iskra.

Iz zapisnika iz leta 1990 je razvidno, da so kasneje v odboru sodelovali še: Branko Mežnar (blagajnik namesto Fride Smuk), Silva Dekleva, Minka Hrvat in Darinka Žbogar. Morda še kdo, ki sem ga nehote izpustil.

Med zunanji sodelavci je treba omeniti med nekaterimi člani Komunalno stanovanjskega podjetja predvsem pok. Zvoneta Povalca in Eda Lenarčiča, dolgoletnega tajnika SKIS – a Jožeta Štembergerja in predsednika SKIS – Jožeta Dolgana. Priznanje zaslužijo številni direktorji bivših podjetij, ki so večinoma pokojni, kot njihova podjetja. Dobri sogovorniki Viljema Kindlerja so bili: Alojz Stegu – Ilirija, pok. Albin Kuret, pok. Jože Bubnič, pok. Fabjančič, pok. Boris Žbogar in še mnogo drugih. Vsem gre iskrena zahvala.

Vitomir Dekleva

Sanje

Ko na zemljo je padel že mrak
na najsrečnejši ta dan,
zaljubil sem se v deklico,
to deklico mojih sanj.

Sem vprašal jo, če bi moja bila.
Smeje je prikimala.
Poklonil sem lep ji cvet, vesel
poljubil jo in objel.

Le samo njo sem vroče ljubil,
verjel, da ne bom je izgubil.
Je v drugega zaljubljena,
na me je pozabila.

Ne morem druge več ljubiti
in nje ne pozabiti,
ta moja sanjska deklica
srce mi je ranila.

Nikdar pozabljen ne bo ta dan,
zapihal je veter s poljan,
Odnesel mojo srečo vso,
to srečo je mojih sanj.

Večer

Se še spominjaš tistega večera,
nama luna lepo je sijala,
v objemu si mojem bila
in sva se vroče poljubljala.

Še vedno čutim toplino
tvojih ustnic, draga deklica,
kako sva srečna takrat bila,
a ti si vse pozabila.

Še zdaj, ko grem mimo tiste klopice,
postojim in obujam spomine,
a zdaj si ti z drugim odšla,
kako ta sreča hitro mine.

Še vedno čutim toplino
tvojih ustnic, draga deklica,
kako sva srečna takrat bila,
a ti si vse pozabila.

Marija Ana Ivančič

Pozdrav

Srečen si, če ti kdo z besedo
še nasmešek podari.
Še sam ne ve,
kako dan polepša, popestri,
vsaka misel tega dne se pozlati.
Vse hudo iz duše izpuhti.

Zato ne čakaj, kaj boš dobil.
Podari sam, kar bi želel prejeti.
Košček sreče dan obogati,
za take dni je vredno res živeti.

Da sreča vstopi, je potreben le korak.
Pot dneva dobi krila.
Nepremagljive težave se izgube,
zavoljo pozdrava in veselega nasmeha.

Ana Marija Seles

Lahkih nog naokrog, tokrat po Sardiniji

Razpoloženi Vandrovci na razgibani kamniti severozahodni obali Sardinije

Vandrovčki, skupina starejših popotnikov o kateri smo poročali skoraj v vsaki številki Jesenskih listov, se je letos odpravila na Sardinijo, drugi največji italijanski (za Sicilijo) in sredozemski otok.

V aprilu, ko je potovanje po vročih sredozemskih krajih najlepše, je odšlo na pot, lahkih nog naokrog, 44 udeležencev osemdnevnega potovanja po geografsko razgibanem in goratem otoku.

Značilne pastirske hišice v kraju Orgosolo, kjer so Vandrovčkom pripravili bogato pastirsko kosilo

Kot zanimivost naj dodamo, da Vandrovčki tokrat nismo bili prvič na Sardiniji, saj smo pred 17 leti skupaj z ogledom Korzike skočili na kratko še na sosednjo Sardinijo. Vendar pa nas je od tedanje skupine ostalo le še kakih pet, tako da je bila velika večina Vandrovčkov tokrat prvič na tem velikem otoku, ki je po površini 24.000 kvadratnih kilometrov večja od Slovenije (20.000). Na otoku živi 1,7 milijona prebivalcev. Sardinija je, če izvzamemo bližino sosednje francoske Korzike, nekako osamljen otok v zahodnem Sredozemlju, saj je od ligurijske (Italija) in francoske obale in Balearov oddaljen 350 kilometrov. Še najbližja je Sardinija severni Afriki do katere je »komaj« 250 kilometrov. Ta oddaljenost od sosedov je v stoletni zgodovini Sardinije vplivala na njen razvoj, ki je bil marsikdaj tudi odmaknjena od razvoja velikih sosedov.

Sardegna, kot je italijansko ime otoka, je dežela pestrega geografskega videza. Ponekod nižinska, po večini otoka pa gorata, saj kar nekaj vrhov sega višje od 1800 metrov nad morjem. Ena od značilnosti otoka in njenih prebivalcev, ki govorijo zelo specifičen dialekt (njihovo ime za otok je Sardigna ali tudi Sardinna), so vsekakor ovce. Na otoku se jih pase kar 4 milijone in to je vsekakor pogojevalo tudi gospodarski razvoj Sardincev. Sardinija je ena izmed dežel, upravnih enot italijanske države, razdeljena pa je na šest provinc-pokrajin. Glavno mesto Cagliari leži na jugu otoka v istoimeni pokrajini.

Naše osemdnevno avtobusno potovanje, ki se je začelo zarana 13. aprila, je prvi dan potekalo po severni Italiji do пристanišča Genova od koder smo se z velikim trajektom na katerem smo tudi prespali, pripeljali po nekoliko nemirnem morju z dvourno zamudo v sardinsko pristanišče Porto Torres na severozahodu otoka. Od tu se je začelo naše šestdnevno križarjenje po dolgem in po čez po velikem otoku, ki ima obiskovalcem

kaj pokazati. Na skrajnem severozahodu otoka, na svetilniku Capo testa smo imeli v lepem, zelo zelenem naravnem okolju čudovit razgled vse tja do obale Korzike.

Naš prvi ogled po prihodu na otok je bil namenjen pristanišču Alghera z obiskom

naselbine iz 14. stoletja. Ogledali smo si katedralo Matere Božje iz časa nastanka Alghere in zvedeli, da so prebivalci tega dela Sardinije potomci Kataloncev, ki so prišli pred mnogimi stoletji iz Španije in naselili te kraje in ustanovili mesto. Mesto in okolica sta lepo urejena, z

običajev je bil zasnovan v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, v njem pa je na ogled bogata zbirka sardinskih noš in vsega ostalega kar sodi v etnografsko zbirko.

V majhnem arhipelagu Maddalena smo obiskali otok Caprera, kjer je bil doma in kjer je leta 1882 tudi umrl slavni italijanski revolucionar in borec za zedinjenje Italije Giuseppe Garibaldi. Skoraj celoten otok do katerega pelje 600 metrov dolg most, je bil njegova last, v Garibaldijevi hiši pa je urejen muzej. Predzadnji dan našega bivanja na Sardiniji pa smo namenili ogledu Caglarija, glavnega mesta dežele, ki leži na jugu otoka. Naš obisk je nekoliko motil dež, vendar smo se kljub temu povzpeli na vrh vzpetine od koder se nam je odprl razgled na mesto. V Caglariu smo si ogledali katedralo posvečeno materi Božji ter obiskali tudi druge kulturne spomenike.

Castel Sardo, tipično sardinsko mesto s strnjenimi hišami na pobočju

Neptunove jame, velike podzemne votline do katere pa se pride le po morju. Na žalost pa je bilo morje ta dan tako razburkano, da je ogled odpadel, zato smo nadaljevali pot do rta Capo Caccia. Med potjo smo opazovali »dune« kot pravijo na Sardiniji nanosom peska, ki ga morje naplavlja. Na hribu Capo Vecchio pa smo si privoščili panoramski pogled. Obiskali smo tudi Nurago, velik kompleks dokaj lepo ohranjenega kamnitega naselja starega več kot 2000 let, v katerem popotnikom prikažejo tudi način življenja v tej stari in izumrli civilizaciji. Ime Nurag pomeni po naše stolp kar kaže na značilnosti te stare naselbine.

Potem ko smo se namestili v hotelu v Punta Negri, smo se z avtobusom odpeljali še na ogled mesta Alghera, srednjeveške

mnogimi sprehajalnimi potmi. Nekoliko bolj natančen opis prvega dne bi bil lahko vzorec za nadaljnji prikaz našega potovanja, ki je bilo tudi tokrat obogateno s številnimi ogledi kulturnih in naravnih znamenitosti otoka. Vendar pa bi bil tak opis predolg in verjetno za bralce manj zanimiv, zato bomo našteali nekaj najbolj značilnih krajev naših ogledov, ki so nesporno vredni obiska.

Še dolgo ne bomo pozabili pastirskega kosila v zakotnem kraju Orgosolo. Vsega so nam pripravili. Od salam, sira, skute, ovčjega mesa in celo do pečenega prašiča, da o vinu, ki smo ga pili po mili volji, niti ne govorimo. Nič manj zanimiv ni bil tudi ogled etnografskega muzeja v kraju Nuoro v osrednjem delu otoka. Muzej sardinskega življenja in ljudskih

Šest dni na Sardiniji je hitro minilo in osmi dan je bil namenjen povratku domov, po isti poti po kateri smo prišli na ta lep in velik otok. V pristanišču Porto Torres smo se vkrcali na trajekt, se celo noč vozili do Genove in prispeli v večernih urah v Ilirsko Bistrico in ostale kraje od koder so bili naši sopotniki. Sardinija je na vse nas pustila nepozaben vtis in mogoče jo bomo še kdaj obiskali.

Vandrovčki

Janko Kovačič, naš vrhunski sokolski telovadec in športnik

Janko Kovačič iz Smrj, vadiatelj Sokola, 1911, najuspešnejši sokolski telovadec Sokola v Ilirski Bistrici.

Janko Kovačič, v telovadnem kroju leta 1911 na vrhuncu svoje kariere.

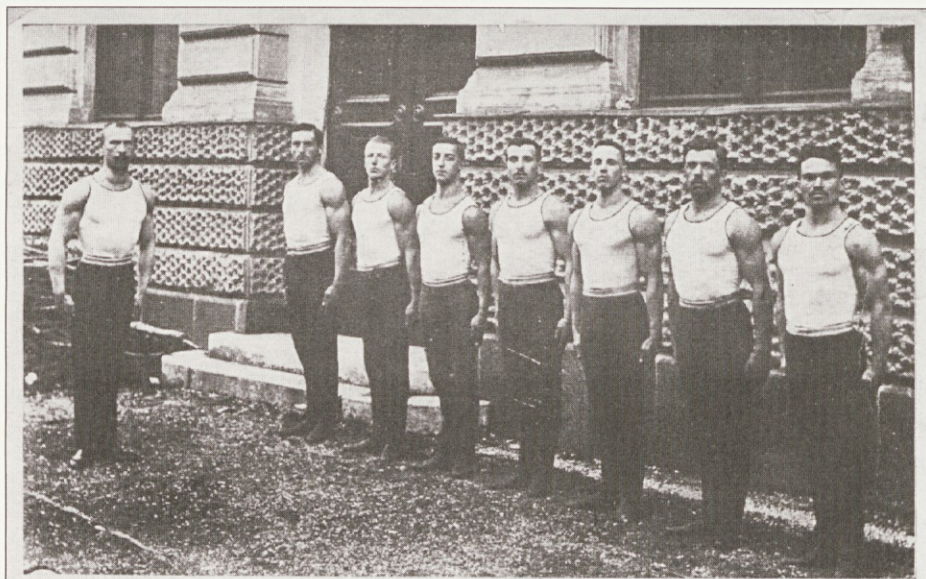
Pri Cvetanovih v Smrjah pod Premom, v trdni kmečki družini se je kot tretji od desetih otrok materi Frančiški in očetu Antonu, 8. marca 1887, rodil Janko Kovačič, naš najuspešnejši telovadec in športnik.

Osnovo šolo je obiskoval na bližnjem Premu, nadaljeval šolanje v Ljubljani, študiral pravo v Pragi in se kot jurist zaposlil na ljubljanskem županstvu. Vojaški rok je odslužil v Pragi. Tu se je seznanil s Sokolskimi idejami in se navdušil zanje. V vihuri prve svetovne vojne se je uprl bratomorni vojni, ki jo je stara Avstrija vsilila slovanskim narodom. Sredi bojišča je preplaval ledeno mrzlo Drino in prestopil na srbsko stran. Sredi bitk ob Drini je iz ledene vode reševal ranjene srbske vojake in bežeče ljudstvo. Kljub svojemu močnemu telesu je zaradi podhladitve in izčrpanosti omagal in bil

že dan na kup z mrtvimi vojaki. Srečnemu naključju gre zahvala, da ga je opazil takratni Reuterjev vojni poročevalec Janko Lavrin, vojni tovariši so ga komaj še ogreli in spravili k življenju. Po vojni se je znova zaposlil v ljubljanskem županstvu. Tudi v na novo organiziranem Sokolu Kraljevine SHS je zasedal visoka vadiateljska mesta. Njegovo zdravje je bilo močno načeto in se je le še slabšalo. Janko Kovačič je tragično umrl 14. marca 1922, star komaj 35 let. Pokopan je na ljubljanskih Žalah.

člane Telovadnega društva ILIRSKI SOKOL V Ilirski Bistrici, katerega član in vadiatelj je bil.

Svoj prvi tekmovalni uspeh s katerim je kronal svoj vstop v mednarodno tekmovalno areno je Janko Kovačič dosegel v Turinu v Italiji, ko se je kot član slovenske tekmovalne vrste pod vodstvom dr. Viktorja Murnika udeležil mednarodnega tekmovanja. Tekmovanje je potekalo med 11. in 14. majem 1911, sodelovalo pa je dvanajst evropskih

Tekmovalna vrsta Slovenske Sokolske Zveze v Turinu 1911.

Slovensko tekmovalno vrsto je vodil dr. Viktor Murnik, na levi, Janko Kovačič je drugi z desne.

Že med šolanjem v Ljubljani in nato v Pragi je spoznal navdušujoče ideje sokolskega gibanja, ki je v tem času zajelo vse slovanske dežele in si je poleg telesnovzgojnih postavilo tudi visoke narodne cilje: zahteve po narodni svobodi, samostojnosti, prosveti in kulturi.

Janko Kovačič se je vključil v sokolstvo z vsem srcem. Njegovo močno, zdravo in krepko telo je ob redni vadbi kmalu pridobilo vse odlike vzornega telovadca. Izkušnje, ki jih je pridobil v telovadnicah v Pragi in ljubljanskega sokola Narodni dom in na mnogih tekmovanjih je z veseljem prenašal tudi med svoje rojake

nacionalnih moštev. Tekmovali so v osmih panogah: obvezni in prosti vaji na bradlji, vaji na krogih, na konju z ročaji, drogu, plezanju po 8 m visoki vrvi, suvanju 7,25 kg težke krogle in teku na 100 m. Na tem tekmovanju je slovenska vrsta zasedla odlično četrto mesto, takoj za Čehi, Francozi in Italijani, ter daleč pred Luksemburžani, Hrvati, Romuni idr. Slovensko vrsto je tedaj vodil dr. Viktor Murnik, sestavljali pa so jo: Stane Vidmar, Sokol Ljubljana I in dosegel 157,75 pik od 186 možnih, Janko Kovačič Sokol Ilirska Bistrica 154,25 pik, Daroslav Smole Ljubljana I. 149,25 pik, Karel Fuks Sokol Metlika 139,87, Anton

Thaler Ljubljana I in Vinko Pristov 135, 62 iz Sokola Škofja Loka. Janko Kovačič je tedaj bil tik za Stanetom Vidmarjem kot drugi najuspešnejši med slovenskimi tekmovalci in dosegel celo 82,93

Ljubljančanov se je nagnetlo na železniško postajo in z vzkliki pozdravljalo vrle tekmovalce, ki so po tekmi postali pravi narodni junaki. Izraze občudovanja in ponosa so zaslužnim telovadcem naslovili

sokolskega društva leta 1909. Čez dve leti je Sokolski dom stal in bil 9. junija 1912 svečano odprt. Telovadna pričakovanja in želje po še večjih uspehih bistriških sokolov so se močno povečale.

Sokolsko vrsto Sokola iz Ilirske Bistrice, ki je leta 1912 nastopila na zletu v Lovranu sta vodila Janko Kovačič in Stane Vidmar iz Ljubljane. Na sliki na Voloskem Janko Kovačič prvi z leve, z desne načelnik Viktor Tomšič, starosta Josip Samsa, praporščak Tone Oprešnik, Stane Vidmar in ostali.

odstotkov vseh možnih točk. V suvanju krogle pa je bil med vsemi 72. tekmovalci najboljši in je za svoj met dobil več točk kot cela italijanska vrsta skupaj.

Uspeh slovenskih telovalcev je imel velik odmev v tedanjem športnem in javnem življenju Evrope, saj je za večino tedaj neznani slovenski narod, krepko in uspešno vstopil v mednarodno športno areno.

Povsod na slovenskem so ta uspeh veličastno proslavili. Še posebej slovesno je bilo na vseh železniških postajah, skozi katere so se naši tekmovalci vračali. Vlaku so pričakale navdušene množice in strumne vrste sokolov v svečanih krojih, s prapori in marsikje s pihalnimi godbami. Najbolj mogočen sprejem so pripravili v Gorici, na Bledu in v Kranju. »Sprejem pomni ljubljansko prebivalstvo«, je zapisal kronist tega dogodka. Na tisoče

tudi najvišji zastopniki mesta Ljubljane in sokolske zveze.

Kljub službenim dolžnostim v Ljubljani je Janko Kovačič redno in požrtvovalno prihajal v Ilirsko Bistrico in neumorno vadil z bistriškimi sokoli in podmladkom.

Mnogokrat se mu je na pešpoti iz Smrj v Bistrico na sokolske vaje pridružila tudi sestra Minka, ki je bila članica ženske vrste bistriškega Sokola. Dostikrat je pospremil bistriške sokole na telovadne nastope v okoliška sokolska društva in po domačih krajih. Zavedal se je, da brez primerne telovadnice ne bo posebnega napredka. Saj so telovadili na zemljenih vlažnih tleh v zasilni telovadnici v Gonjem kraju v starem Vencinovem magazinu. Na vso moč se je zavzemal za zgraditev lastnega Sokolskega doma v Ilirski Bistrici, kar lahko preberemo v zapisniku občnega zbora bistriškega

Pomembna vzpodbuda za napredek bistriške sokolske telovadbe je bil telovadni nastop v Lovranu na Zletu »Hrvaške Sokolske župe Vitezič«, 11. avgusta 1912, ki sta ga vodila Janko Kovačič in tedaj najboljši slovenski telovadec Stane Vidmar.

Nekaj let do prve svetovne vojne je Janko Kovačič deloval tudi v Osijeku in se dejavno vključil v tamkajšnje sokolsko društvo. Bil je zelo zaslužen tudi za ustanavljanje sokolskih društev v okolici Osijeka, kot je zapisano v debeli knjigi Slavensko sokolstvo izdani leta 1930 ob 1. Sokolskem zletu Sokola kraljevine, v Beogradu. Kot član telovadne ekipe osiješkega Sokola se je udeležil 1. Vseslovenskega sokolskega zleta v Petrogradu in v mnogoboju dosegel nov velik uspeh. Z ruskim sokolskim tovarišem sta si delila odlično drugo mesto.

Žal mu je svetovna vojna močno okrnila zdravje in omejila njegovo dejavnost. Kljub temu se je vključil v sokolsko delo tudi po vojni in bil visok funkcionar novo nastalega Sokola Kraljevine Srbov Hrvatov in Slovencev, potoval v Beograd, sestavljal telovadne vaje in obilno trošil svoje zdravje za sokolsko idejo, ki ji je posvetil vse svoje življenje!

Njegov grob na ljubljanskih Žalah z lepim kamnitim nagrobnikom in velikim sokolskim znakom so njegovi sokolski tovariši še dolgo obiskovali in nanj polagali cvetje in zmagovalne venčke, ki so jih prinašali iz raznih tekmovanj.

Danes bi na ljubljanskih Žalah težko našli grob Janka Kovačiča. Grob je bil leta 1938 prekopan in v njem počiva slovenski literat dr. Ivan Lah. Kovačičev

Ko odide prijatelj

sokolski nagrobnik se je umaknil velikemu kamnitemu kvadru za novega pokojnika, ki pa je tudi naše gore list, saj je bil rojen v Tmovem pri Brlekovih na Gorenjcu.

Zapis je posvečen 100-letnici zgraditve Sokolskega doma v Ilirski Bistrici (1912-2012).

Vojko Čeligoj

Viri: Sokolski vestnik, Glasilo Slovenske Sokolske zveze, Slavensko sokolstvo, Sveslavenski slet, Beograd, 1930.

Osebna korespondenca: Janko Lavrin London, Boris Gregorka Ljubljana, Leon Štukelj Maribor, Alojz Vrhovec Ljubljana, Minka Kovačič Lampret Ljubljana, Janko Štavar Zarečje, Boža Lah Ljubljana in Jožica Cerkvenik Valenti, dr. Davorin Valenti Maribor, Franjo Lubej, Ljubljana idr.

V okviru Univerze za tretje življensko obdobje deluje tudi ena od najstarejših oblik izobraževanja, imenovana Kulturna klepetalnica. Udeleženci se pogovarjajo o aktualnih družbenih dogodkih, še posebej kulturnih, obiščejo določene prireditve ali poslušajo strokovna predavanja na izbrano temo.

Eden še posebej zavzetih članov je bil tudi Aleksander Ternovec, upokojeni notar, ki je pred kratkim preminil.

Prijatelj Ivko Spetič mu je v spomin posvetil pesem z akrostihom (prve črke vsake vrstice, brane navpično, dajo ime osebe, kateri je pesem posvečena).

Ave et vale amicae mi,
 Letopisja so izpisana,
 Epopeja življenja dokončana.
 Kurikulum vitae je zapisan v dejanjih
 Svobodnega duha brez smerokazov
 Absurdnih prepovedi in zapovedi
 Nehumanih časov in glasov.
 Dolgost vsakega življenja je kratka,
 Rane nam ga še krajšajo in
 Utrujeni odhajamo v eden počitka.
 Temporis praeteriti ostajajo v stopinjah velikih,
 Epitafi zaslužnih so vklesani v granite in
 Resnice ostajajo pričevanja časom.
 Non plus ultra je življenje naše,
 Odisejada misli, potovanj in dejanj,
 Vendar vse le do tam kjer je kraj.
 Cantus vsakega človeka je oda
 Usoda, spev v odmev časov ...

Ivko Spetič

V tem letu smo doživeli

Ob slapu Savice

Na zboru članov društva v začetku tega leta smo opredelili dejavnosti s področja kulture, športa, spoznavanja in ponovnega spoznavanja domovine in njene okolice, skrbi za sočloveka in še česa.

Sprotno smo obveščali članstvo in ostale o poteku in udejanjanju načrtanega v medijih, vendar je prav, da tudi v našem glasilu namenimo nekaj mesta dogajanju v tem letu.

Opišimo le nekaj dogodkov.

Obiskali in občudovali smo lepote Gorenjske in ugotovili, »... da v Bohinj' dež le nima zmeraj ta mvade!«

Saj jo poznate, tisto o bohinjskem dežju? Tudi nas je strašila, saj smo pogledovali proti nebu tistega junijske sobote, ko smo rajžali proti Gorenjski.

Podali smo se bistriški upokojeanci novim spoznanjem in obnavljanju znanja naproti, seveda z voljo po novih doživetjih in razvedrilu. Vreme nam pa ja ne bo pokvarilo dneva! Bi rekli naši, vreme bo! In je bilo, lepo, kot bi ga naročili, do večera.

Do odcepa za Bled po avtocesti, nato po regionalni, med pogorjem temačne Jelovice na levi in strmin Pokljuke z Babjim zobom na desni, smo vijugali proti Bohinjskemu jezeru. Da je v Bohinjski Beli doma Milena Zupančič, znana Meta v Cvetju v jeseni, nas je ob obilici drugih posebnosti o krajini in ljudeh, opozorila vodička. Mimo Ribčevega Laza ob obrežju Bohinjskega jezera smo se vozili vse do Srednje vasi, da bi podoživljali v Planšarskem muzeju radosti in tegobe planšarjev in planšaric pri njihovem vsakdanjem delu. Izčrpna pripoved kustosinje muzeja, ogled orodij, posod, bivališča, slik in vsega drugega, nas je poneslo v tiste čase. V taki koči bi pa res bivala, brez televizije, radia in druge navlake vsakdana, je sama zase momljala Mima. Pa še kdo!

Po siru in drugih mlečnih dobrotah je dišalo ob ogledu sirarne. Posodobljeno, sterilno čisto, dopadljivo in spominjajoče na star način sirjenja je spodbujalo našo radovednost, ki jo je potešil s pojasnjevanjem mladi gospodar. Da smo se obložili z dobrotami, ni potrebno posebej poudarjati. Od Ukanc do slapa Savice je slabo uro hoda po dokaj strmi, lepo urejeni stopničast stezi, ki vodi vse do slapa. Splača se potruditi, a nekateri le niso hoteli izzivati usode. Ostalim pa je trud poplačal pogled na slap, čudo narave, navdih mnogim, občudovanje vsem. Vredno ga je videti in se ob njem ovekovečiti.

Radovljica je mesto, ki je vredno ogleda. Obisk Linhartove hiše in Čebelarskega muzeja pa je lahko vrhunec. Vsaj za nas je bil.

Greh bi bil, če se na poti proti domu ne bi poklonili velikemu umu, obiskali Vrbo in v rojstni Prešernovi hiši spregovorili o bogati pesnikovi zapuščini. Naši vnuki bi rekli: »Prešeren je car!« Drži!

Prilegla se je obilna večerja Pri lectarju; po ogledu mojstrov in lectarske obrti.

Po dobrodošlici, ki jim jo je izrekel predsednik organizatorjev Franc Gombač in veselih ritmičnih poskočnic ansambla Lojzeta Bajca, so se začela tekmovanja v balinanju, pikadu in streljanju za moške in ženske, šahu, igrah s kartami in reševanju križank. V sredo pa so svoje že odigrali kegljači v Postojni.

Strelci DU Il. Bistrica so nastreljali ravno prav za prvo mesto, drugi so bili strelci iz Sežane, sledili pa so jim Izolani.. Posamezno sta bila najboljša Darij Ban iz Sežane in Bistričan Jurij Štemberger, tretji prav tako Bistričan Stanislav Mahne. Pri strelkah vodi Damjana Martinčič pred Zlato Tavčar in Viko Bernetič, vse tri iz DU Sežana.

Naš pevski zbor na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični

Saj veste, da je povsod lepo, a ....

Športnice in športniki so se izkazali. Junija smo gostili udeležence 9. Športnih iger društev upokojencev Južnoprimorske pokrajine. Da je srečanje uspelo, ni potrebno posebej poudarjati, zlasti ne tistemu, ki pozna naše športne organizatorje.

Športne igre med upokojenci so stalnica. Že osemkrat so se srečali, tokrat, devetič, v Ilirski Bistrici, v nedeljo, 10. junija. Igre so bile posvečene občinskemu prazniku. Domače društvo je gostilo preko 250 športnic in športnikov iz desetih društev južne Primorske. Poleg ilirskobistriškega društva so bili tu še iz Postojne, Pivke, Sežane, Komna, Divače, Kopra (DU Center in ZDU KP), Izole in Pirana.

Šlo je zares. Sodniki so budno pazili, da je vse teklo po pravilih. Tekmovalcem vznesenosti in truda ni bilo moč oporekati. Igre v vseh panogah so potekale nemoteno, brez kakršnihkoli zapletov, pa še vreme, ki je ta dan služilo kot naročeno, jim je šlo na roko.

Zavlekle so se igre v pozni popoldan, saj je predsednik Zveze društev upokojencev Južne Primorske Marjan Pavlič ob pomoči domačega predsednika društva in predsednika komisije za šport Jurija Štembergerja razglasil rezultate tekmovanja v posameznih disciplinah in dobitnika prehodnega pokala dokaj pozno. Tako so v balinanju moških pred Sežano slavili domači igralci, tretji so bili Pirančani, domače balinarke so bile druge, pred balinarkami iz DU Piran in tretjimi iz Postojne.

Pikadistom pa je šlo takole: moški – Sežana pred Koper centrom in Piranom, pri ženskah je prvo mesto pripadlo Koprju center pred Pirančankami in Postojničankami. Posamezno pa so si medalje razdelili: Željko Maček (Postojna), Franko Saul (Piran) in tretji Latif Salihovič (ZDU Koper); pri ženskah pa Marija Vidic (Koper center) pred Branko Podgornik (Postojna) in Marijo Vuzem (Piran).

Najbolje so kegljali člani ekip Postojna 1, drugi so bili Izolani, tretji pa Postojna 2.

Karte pa so kazale takole: prvo mesto v briškoli in trešetju je pripadlo ekipi Sežana 1, za njimi so bili Izolani in Divačani. V taroku pa so slavili Pirančani pred Postojno 1 in Postojno 2.

Tretje mesto v šahu so dosegli Bistričani za zmagovalci iz ZDU Koper in drugo uvrščenimi Pirančani.

Spotili so se tudi križankarji DU Postojna, ki so bili prvi za ZDU Koper in Sežano.

Prve tri zmagovalce v posamezni disciplini so nagradili s pokali, tekmovalce pa z zlatimi, srebrnimi in bronastimi medaljami, ki so jih prejeli tudi posamezniki.

Prehodni pokal je šel tokrat v Sežano, ekipnim zmagovalcem, drugi so bili športnice in športniki iz Postojne, tretji pa Bistričani. Čestitamo!

Ob veselih zvokih Bajčevih godcev so zaključili srečanje.

Posebno doživetje je poslušanje petja nekaj tisoč pevk in pevcev. Mi smo to doživeli. Pa ne samo doživeli, pač pa tudi soustvarili. Bili smo tam.

pa bil spregledan tudi veliki glasbenik, ki bi letos praznoval sto let, Bojan Adamič. Zazvenela je tista »Če zapojemo veselo...«.

»Vstala Primorska« so na Mašunu zapeli združeni zbori in občinstvo

Začetek lepe ljudske pesmi »Vse najlepše rožice ...« je bil letošnji moto 43. Tabora slovenskih pevskih zborov, ki so ga neutrudni organizatorji upravnega odbora pripravili v Šentvidu pri Stični, v nedeljo, 10. junija tega leta.

Organizatorji so zapisali » ... da ne bo letos cvetelo le po gostoljubnem Šentvidu pri Stični, ampak po vsej Sloveniji in čez njene državne meje, kajti ko smo izbrali temo in ji dali naslov VSE NAJLEPŠE ROŽICE, s podnaslovom ROŽA V SLOVENSKI LJUDSKI/ PONARODELI PESMI, nismo imeli v mislih samo najlepše pesmi o rožah, pred seboj smo imeli tudi sliko veličastnega šopka, ki se bo zbral in zapel že triinštiridesetič. In to odlično!« In tako je tudi bilo. Blagglasne ljudske in prirejene mojstrovine so zazvenele to nedeljo iz tisoče grl pevk in pevcev ženskih, moških in mešanih pevskih zborov, ki se jih je tokrat zbralo iz domovine in tujine kar sto trinajst. Ni

Zbrane je pozdravil predsednik UO Tabora slovenskih pevskih zborov Jernej Lampret, slavnostni govornik, znan kulturnik in diplomat, sedaj predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Valentin Inzko.

Oba govornika sta poudarila pomembnost slovenske pesmi in druženja pevk in pevcev na prireditvi, kot je bila ta v Šentvidu, saj nam prav ljudskost pesmi pomaga pri sobivanju in premagovanju težav.

Ponosno so v sprevodu vseh zborov pred samo prireditvijo korakali pevke in pevci Me PZ DU Avgust Šuligoj, MePZ Ahec, Jasen in Ženske pevske skupine Kalina, vsi iz Občine Ilirska Bistrica. Žal so bili samo ti trije predstavniki južnega dela Primorske, s severnega dela so peli le še ŽePZ DU in DI Večernica iz Ajdovščine, ŽePZ DU Idrija in MePZ DU Cerkno. Želel bi, da sem koga spregledal!

Naj ostane dosedanje vodilo POJO NAJ LJUDJE tudi v bodoče!

Naj kar začnem z zahtevo upokojencev: »Vrnite nam dostojanstvo!«, ki smo jo izrazili na srečanju na Mašunu.

Že utečena srečanja primorskih upokojencev so prilika, ko si udeleženci poleg običajnega dogajanja izmenjajo tudi poglede na trenutne razmere v svojih vrstah, kot v družbi nasploh.

Letošnje, ki je potekalo na Mašunu, čudoviti gozdni pristavi sredi snežniškega pogorja, je nudilo možnosti kulturi, razpravi o dogajanju v naši domovini, zabavi in uživanju v čudovitem vremenu in naravi.

Nekaj čez tisoč udeležencem iz sedemnajstih društev upokojencev iz celotne Primorske je z zanimanjem prisluhnilo pozdravom predsednikoma pokrajinskih združenj južnoprimorske in severno primorske pokrajine Marjanu Pavliču, ki je opozoril na težaven položaj članstva in celotne družbe nasploh rekoč: »Potisnili ste nas v koš za smeti!« in Alojzu Vitežniku, ki je poudaril, da nas teži veliko stvari, zlasti pa podatek, da je maja tega leta prejelo 205.000 upokojencev manj kot 500 evrov pokojnine. »Se s tem da preživeti, se sprašujemo!«

Glasna odobravanja in gromek aplavz so se razlegali ob ugotovitvah dr. Mateje Kožuh Novak, predsednice Zveze društev upokojencev Slovenije, da je skrb za našo generacijo med mlajšimi politiki in tistimi, ki bi nas morali podpirati, nikakršna in da le – ti razmišljajo, kot da nikoli ne bodo stari. »Spodnja meja preživetja se dviga, vedno več je takih, ki si ne morejo privoščiti niti osnovnih dobrin, še tistih nekaj fičnikov za prihod na taka srečanja, kot je današnje. S tem se ne moremo sprijazniti. Ni dovolj, da prepuščamo odločanje drugim, sami moramo biti dejavnejši in zahtevati od

izvoljenih poslancev, da udejanijo svoje predvolilne obljube. Vsak upokojenec naj večkrat obiše enega ali več poslancev, ga opozori na težave naše generacije, krivice, storjene v tem času in zahteva delovanje v prid celotni družbi. Vse to sodi v aktivno državljanstvo!«

Srečanja upokojencev pa so prilika za prikaz vsaj ene dejavnosti društev. Topot se je predstavilo šest upokojenskih pevskih zborov in skupin iz Pivke, Postojne, Izole, Bertokov, Domja in Ilirske Bistrice. Zaplesale in navdušile so Tince, plesalke iz Deskel Anhovega, za dobro voljo pa sta

športnem, rekreacijskem in socialnem področju. Seveda bomo posebno pozornost posvetili tudi poslovanju, vključevanju novih članov in še čemu.

Posebej pa bi vas želel opozoriti na projekt, ki poteka po vsej Sloveniji in nosi naslov Starejši za starejše – za boljše zdravje in višjo kakovost življenja doma.

Projekt vodi Mirjam Logar Derenčin, sodeluje pa deset stalnih in osem do devet občasnih prostovoljcev.

V čem je srž projekta?

Eden glavnih dosežkov v sedanjem času, ki izhaja iz izboljšanja zdravstvenih pogojev in socialnih razmer, je podaljševanje življenjske dobe prebivalstva.

Pričakovanja prebivalstva, zlasti starejših, so usmerjena k socialni državi. To pomeni, da želimo zagotoviti dostojno življenje za vse ljudi, zlasti pa za upokojence.

Podaljšanje življenjske dobe pa nosi s seboj še eno pomembno ugotovitev. V nas je še veliko energije, volje in hotenja za vključevanje v vse pore življenja. Naj se osredotočim le na en del našega prispevka k blaginji ali vsaj lažšanju življenja tistim, ki so pomoči potrebni.

Z dejavnostjo Starejši za starejše člani društva upokojencev v sodelovanju z drugimi nevladnimi organizacijami, ki so pripravljene sodelovati, želimo:

- obiskati vse krajanke, starejše od 69 let,
- ugotoviti potrebe po vseh vrstah pomoči na domu in kdo to pomoč že dobiva,
- posredovati podatke o potrebah pristojnim službam (občini, zdravstvu, socialnim ustanovam in združenjem, nevladnim organizacijam in društvom),
- organizirati pomoč vrstnikom v okviru društva (svetovanje, laična pomoč, druge aktivnosti),

Prostovoljci v akciji Starejši za starejše

Na shodu so prebrali protestno izjavo Vladi in Državnemu zboru RS, v kateri zahtevajo popravilo krivic v zvezi s pokojninami in dosledno spoštovanje dogovora o pokojninski blagajni. Vlada, poslanci koalicije in stranke, ki bi morale podpirati upokojence, se ne zavedajo, v kakšnem položaju smo. Zahtevamo, so poudarili, da nam vrnete dostojanstvo.

Zbranim je predstavil delo upokojenskega hotela Delfin iz Izole direktor Branko Simonovič, se zahvalil za dosedanje sodelovanje in prisotne ter vse ostale pozval, da si nabirajo novih moči in se sprostijo pri njih. Vasko leto nudijo gostom nekaj novih dejavnosti. Ob tej priliki je izročil pisna priznanja za sodelovanje Pokrajinskima zvezama DU za severno in južno Primorsko.

poskrbeli gostji Alenka in Katarina Penko. Zaključili smo program s himno Vstajenje Primorske, ki smo jo posvetili dogodkom na Mašunu v času NOB.

Ob dobri in obilni hrani, hladni pijači in veselih zvokih ansambla Snežnik smo se družili v pozno popoldne.

V tem času že teče pred leti začel projekt »Starejši za starejše za kakovostnejše življenje doma«, ki smo ga pred začetkom letnih počitnic prekinili z željo, da si nabereemo novih moči in nadaljujemo s to humano dejavnostjo. Takole je bilo koncem junija:

Na občnem zboru društva bomo ob obravnavi dejavnosti v preteklem letu govorili tudi o nalogah društva v tekočem letu. Načrt obsega naloge na kulturnem,

Pa še to mu moram povedati

– z rednimi obiski prostovoljcev pri osamljenih in tistih, ki bodo izjavili, da potrebujejo pomoč, zagotoviti boljše počutje, z ugotovitvami o položaju starejših občanov seznaniti odgovorne in zagotoviti pomoč.

Naloga je zahtevna in obsežna, vendar izvedljiva, kar nam dokazuje že 117 društev upokojencev, ki jo izvajajo. Pomembno je pričeti in na nalogi vztrajati. Na vsak način se mora za ta projekt ogreti določeno število prostovoljcev, ki jim ni vseeno, kakšna je kakovost življenja in želijo pomagati, predvsem pa moramo vsi skupaj dobiti podporo članstva in odgovornih, pri tem mislim na občino in druge organizacije.

Frane Gombač

Ko pisateljica pravi:

– tukaj je in vendar ne čisto tukaj in nikoli mi ne pride preveč blizu –, se ti zdi, kot bi nekdo opisoval tvoje odzive, tvoja razmišljanja, razčlenjeval tvoja čustvovanja, tvoja občutenja.

In pomisliš na tista leta vajinega zakona, ko je bila navezanost med vama tako močna, da se je zdelo, kot bi bila eno. Ko si skoraj vsako misel delila z njim; ko si si vsakokrat, ob še tako majhnem pripetljaju, ob vsakem drobnem dogodku, ali ob lepi misli rekla: pa še to mu moram povedati ...

Toliko je bilo tega, kar se ti je zdelo, da mu moraš povedati: danes je bila plima zelo visoka, da je morje zalilo pomol, zasneženi vrhovi Alp so se v jutranjem soncu še čudovito bleščali, na vrtu že poganjajo zvončki, govorila sem z ..., prva narcisa se je razcvetela, na obisku je bila ..., po televiziji so povedali ..., ali ni ta pesem lepa, poslušaj, razmišljala sem o..., ponoči je dobro namočilo vrt, ne bo treba zalivati, kaj se ti zdi tisti članek v Sobotni prilogi, kupila sem si novo bluzo, ta film morava videti, ali veš, da je solata že vzknila, na češnjo je priletela šoja in srake so to jutro predirno vreščale, sanjalo se mi je, da ...

Vsaka minuta, ki si jo sama preživela, se ti je zdela kot večnost. Nisi mogla pričakati, da pride domov, da boš lahko pohitela s tistim: pa še to mu moram povedati. In tudi on se je rad vračal, tudi on je komaj čakal na tisti: pa še to mi mora povedati.

In leta so tekla in vedno manj je bilo teh: pa še to mu moram povedati, vedno manj je bilo lepih misli, ki si jih želela deliti z njim, vedno manj je bilo veselja, ki vaju je zblíževalo.

Bila sta še drug ob drugem, le da sta se zaprla vsak v svojo lupino, vsak za svojo ograjo. Delala sta skupaj, jedla sta skupaj, spala sta skupaj, pa vendar vsak zase. Med vaju se je vrinila grenkoba.

Ko ti je kdaj še padlo na pamet: pa še to mu moram povedati, si pomislila: oh, saj ni vredno.

Vse tiste drobne vsakdanje zaupnosti, ki so med vama včasih spletale tako močne vezi, vama lepšale življenje, bile del vajine intimnosti, so postale samo vsakdanja navlaka. Misli, hotenja, želje niso bile več eno.

Kdaj in kam se je to izgubilo?

Morda bosta v modrosti zrelih let spet odkrila, da se je vredno potruditi in znova zbrati te drobce, poiskati drobne zaupnosti, ki so iz vajinega življenja kar tako, neopazno ušle in mogoče se bo med vaju znova vrnil čar enosti.

In spet si boš rekla: pa še to mu moram povedati ...

Breda Grlj

Vzornica Jožefa Maslo

Otroški vrtec v Ilirski Bistrici se imenuje po Jožefi Maslo (1891-1944). Leta 1982 so ji postavili tudi doprni kip, ki ga je ustvaril Marjan Keršič – Belač. Tako naj bi lik pokončne in uporne Maslove mame z Ostrožnega Brda pričal tudi kasnejšim rodovom o boju slovenskih ljudi za osvoboditev izpod fašističnega (in nacističnega) okupatorskega nasilja.

Jožefa Maslo, mati enajstih otrok, si je vsekakor zaslužila takšen vpis v slovensko zgodovino. Iz bogatega življenja te ponosne in odločne ženske naj omenim samo nekaj bistvenih značilnosti.

Kot pokončna Slovenka je kljubovala najprej fašističnemu nasilju ter vzgajala otroke v svobodoljubju, rodoljubju, poštenosti in resnicoljubnosti. Po začetku druge svetovne vojne na slovenskih tleh se je v okviru Osvobodilne fronte vključila v narodnoosvobodilni boj, v katerem so bili aktivni tudi vsi njeni otroci: od najstarejših partizanskih borcev do najmlajših dveh kurirčkov. Krvava je bila cena za takšno pokončnost: najprej požig domačije (poleti 1942), fašistični zapor in strahotno mučenje, izguba dveh sinov partizanov; po kapitulaciji Italije spet vsa vpeta v različna dela za narodno osvoboditev dokler ni bila (3. januarja 1944) izdana, spet mučena in poslana v nemško koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer se je njeno človekoljubno življenje po vsem strahovitem trpljenju v tej znani tovarni smrti končalo v krematoriju (decembra 1944).

To je bila torej osebnost, po kateri se imenuje vrtec. Komurkoli iz kakšne evropske države, ki je bila okupirana in iz katere so vozili transporti množice nepokornih tudi v Auschwitz, lahko domačini s ponosom pokažejo kip in tudi pojasnijo, zakaj se otroški vrtec imenuje po njej. Ne bi doživeli zavračanja in spraševanja »kako je to mogoče«, temveč odobravanje in spoštljiv odnos.

Brez dvoma se bodo tudi obiskovalci Ilirske Bistrice z drugih slovenskih krajev s hvaležnostjo ustavili za hip ob imenu in kipu Jožefe Maslo in tako potrdili svoje spoštovanje vseh tistih, ki so se v prelomnih trenutkih obstoja slovenskega naroda borili zoper tuje zavojevalce. Duhovni stik z likom te osebnosti lahko potrdi in utrdi ponos, ki temelji na dejstvu, da je večina slovenskega naroda bila v času druge svetovne vojne na strani zmagovalcev.

Naj končam s podatkom iz raziskovanja slovenskega javnega mnenja iz leta 2005, ko je bilo ob 60-letnici konca druge svetovne vojne zastavljeno vprašanje, ali smo Slovenci lahko ponosni na zmago nad nacizmom in fašizmom. Velika večina (81,1%) se je odločila za odgovor: »da, lahko smo ponosni«. K sedanjemu ponosu je s svojim delom prispevala tudi Jožefa Maslo. Ta slovenska mati je lahko vzornica vsem, ki jim je mar obstoj slovenske narodne skupnosti tudi v prihodnje.

Dr. Maca Jogan

Črni vran

Jutro noč je skrilo.
Sonce meglice prepodilo.
Krasen dan se je obetal.
Kdor v vasi je vstal,
že ga je načrtoval.

Nihče ni slutil, videl ne,
kje črni vran pripravlja se,
kje bo udaril z vso močjo,
da svojo žrtev ulovil bo.

Napočil zanj trenutek pravi,
kot strela z jasnega neba
je vzel življenje mlado
in z njim odjadrал pod nebo.

Strašna usoda! Zdaj gorje!

Življenje več ne vrne se.
Ostaja le žalost in grenkoba,
dan strašnega spomina
in pekoča bolečina.

V strahu se sprašujemo
kdaj, kje in koga izmed nas
bo spet udaril strašni čas.

Naj čim dlje traja veselje in mladost -
brez sveč in belih rož.

Ana Marija Seles

Moje rimarije

Pred davnimi petdesetimi in več leti so se v moji glavi ob raznih dogodkih porajali razni verzi in melodije. Nekatere smo prepevali v družini prijateljev. Nekatere napeve smo tudi igrali v raznih glasbenih skupinah. Iz spomina sem izbrskal nekaj besedil.

Brigadirska

Brigadirsko delo me je precej zaznamovalo, saj sem na delovnih akcijah preživel skupno več kot sedem mesecev. Leta 1950 smo gradili internat na Gerbičevi ulici v Ljubljani in takrat sva z dobrim prijateljem, na žalost že pokojnim Danilom Remškarjem iz Ceste pri Ajdovščini, soustvarila našo brigadirsko, ki ponazarja naše delo in čas. Omisli sem si bugijevsko melodijo, ki sem jo velikokrat preigral. Igrali in peli so jo tudi nekateri drugi ansambli.

Tam na polju pri Ljubljani,
včasih repo so sejal'.
Radodarni nam meščani
košček zemlje so prodal'.
Refren:
Počitnice, počitnice,
počitnice, počitnice,
oj kam ste letos nam odšle?
počitnice, počitnice.
počitnice, počitnice.
oj kam ste letos nam odšle?
(prvi del zapoje vodja,
refren pa vsi)

Vroč sonce je sijalo,
v naše hrbte prav močno,
trikrat kožo nam prežgalo,
da tulili smo bridko.
Refren: Počitnice ...

Rasli so iz zemlje bloki,
kot bi jih pričaral kdo.
ne prenizki ne visoki,
ravno prav, dvanajst jih bo.
Refren: Počitnice ...

Da smo siti preskrbijo,
naše pridne kuharce,
če s kosilom zamudijo,
se večerja prej začne.
ref.: Počitnice ...

Našo zemljo mrak še krije,
ko pri nas se luč prižge.
vsak perfekt tako vpije,
da ušesa nas bole.
Refren: Počitnice ...

Bugi – vugi, ples divjakov,
plešemo pri nas že vsi.
Dost' v Ljubljani je bedakov,
takih kot smo mi jih ni.
Refren: Počitnice ...

Sosedi

Po petdesetem letu sem bil v glavnem zdoma, a vezi in spomini na mladost so bili globoko v meni. Posebno so bile močne vezi na moje prijatelje in sosede iz mladosti in tako je nastala tudi ta »mojstrovina«.

Sosede imam, ki jih štemam,
od vseh jih mam najrajši,
pri njih počutim se domač,
med njimi čas je slajši.
Refren:
Pri Brleki, Jožinovci
in Kusovmi Domineti.
pri Brleki, Jožinovci
in Kusovmi Domineti.

Nam leta ta bežijo le,
le redko se dobimo,
a ko se srečamo spet mi,
se srčno veselimo
Refren: Pri Brleki ...

Prav gotovo je bila še katera kitica,
a je šla iz spomina.

Trnovska

Ta rimarija je nastala okrog leta 1961, ko je iz vojske prišel Mile Maslo – »Žuokov« s poškodovano nogo. Celotno besedilo je povzetelek dogajanja enega samega popoldneva in noči. Vse je avtentično in danes še dokazljivo. Ko govorim o Kocjanovem vozičku naj povem, da smo si ga »sposodili« zato, da smo na našem pohodu vozili Mileta »Žuokovga«, ki je imel poškodovano nogo in smo pri »Matajznovih« s kolesom zadeli v obcestni robnik. Seveda smo jo peli v trnovskem narečju (pjerje, rjep ...)!

Ko so se Trnovci tam pri Soči zbrali,
vsi se gospodarji so v Trnovem zbal.
Refren:
Perje, perje, žaba ima perje.
perje, perje, žaba ima rep.
perje, perje, žaba ima perje.
perje, perje, žaba ima rep

V oštariji naši pojemo veselo,
saj nam vince sladko, glavo je segrelo.
Refren: Perje ...

Ura hitro teče, kmalu b'jo zaprli,
mi pa še zadosti, nismo ga požrli.
Refren: Perje ...

Ko po vasi gremo, marsikaj nastrada,
saj trnovska stara b'la je to navada.
Refren: Perje ...

Tomažin zbudi se, voz v "kanali" najde,
Periš pa u samih gatah, okrog pobira
"žlajdre".
Refren: Perje ...

Kocjanovem smo menda voziček polomili
ni se dosti jezil, zato smo mu odpustili.
Refren: Perje ...

Ko konča pohod se, dan se že zaznava,
od naše pa milicije, začne se preiskava.
Refren: Perje ...

“Duoplt” multo plačamo, včasih mi
Trnovci,
sodniku za prekrške in u gostilni-norci.
Refren: Perje ...

Trnovski smo fantje

Nastalo po poti iz Ljubljane, ko sem
okrog leta 1960 prihajal domov v Trnovo
in je od železniške postaje do doma bila
obvezna postaja v trnovski “mlečni”.

Trnovski smo fantje, tu zbrani zdaj vsi
In vince se sladko v kozarcih iskri.

Oj fantje vi, naj le molčim,
Ker rad vas mam,
Za “litro” najslajšega vinca vam dam.

Litanije trnovskih fantov

Tudi ta “stvaritev” je iz tistih časov.
Gostilne so bile takrat edina oblika
zapravljanja časa. Ni nas še obremenjevala
toliko niti televizija, da ne govorimo o
današnjih drugih medijih. Litanije so v
narečju zelo vžgale!!

Gostilna “Pri Mateti” – prostor za nas.
Gostilna “Pri Urmoharji” – prostor za nas
gostilna “Pri Špjehi” – prostor za nas.
Refren:

Oj vi Trnovci “ušlatani”,
kaj spet ste vi “Pri Mateti”,
kaj pitja vam še dosti ni,
sej žlampate ga že tri dni.
kaj pitja vam še dosti ni,
saj žlampate ga že tri dni.

Gostilna “Pri Korajžneki” – prostor za
nas.
gostilna “Pri Hladici” – prostor za nas.
“Mlečna” u Bistr’ci – prostor za nas.
Refren: Oj vi Trnovci ...

Šank v hotelu – prostor za nos.
Gostilna “Pri Grščeti” – prostor za nas.
Gostilna “Pri Spetiči” – prostor za nas.
refren: Oj vi Trnovci ...

Gostilna “Na placi” – prostor za nas.
vojska “Na Vidmi” – prostor za nas.
“mlečna “u Trnovem” – prostor za nas.
Refren: Oj vi Trnovci ...

No glede na okoliščine so lahko bile
litanije tudi malo drugačne pa naj mi
udeleženci ne zamerijo.

Pa še drugič kaj!

Jože Ljubič

Misli modrecev

Če je samota čudovita, je to izjemen
trenutek najvišje sreče in dosežek v
vsakem primeru vreden spoštovanja.
Jara Ribnikar

Staranje je bitka, ki je ni mogoče dobiti.
Lepši del tega procesa so: stari dobri
prijatelji.
M. Crnčič

Kdor si večja modrost, si povečuje
trpljenje.
Salomon, sv. pismo

Kaj pomeni imeti življenje za seboj?
Smrt je vedno nepredstavljiva in enako
nedoločena in nedefinirana, tako v 30.
70. ali 80. letu starosti.
Kakor da pripada drugim, kot bolezen
in nesreča.
Maja Havlina

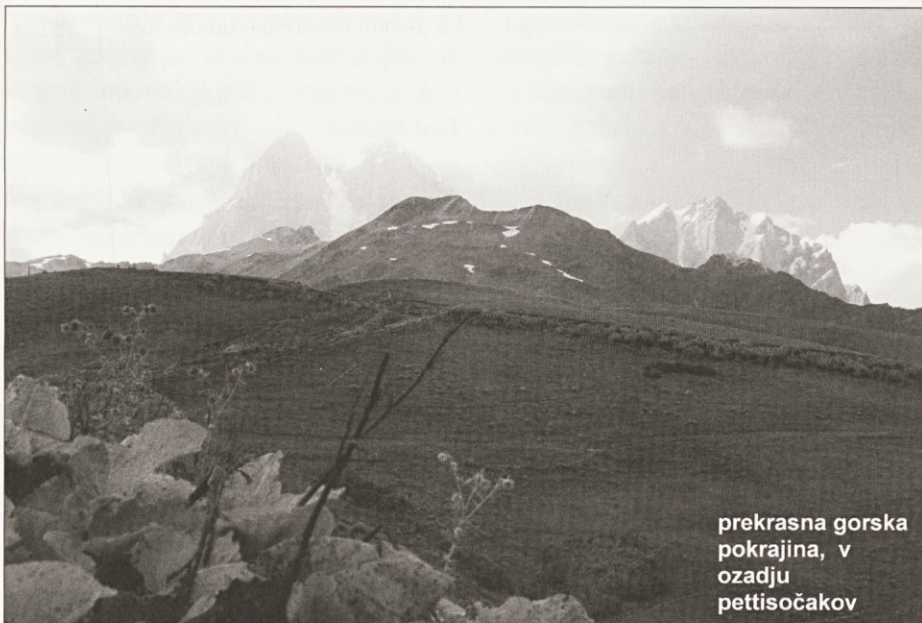
Življenje se lahko razume le za nazaj,
a živimo ga v obratni smeri. Statistika
pravi, da bo le malo umrlo mladih.
Preostali bomo umrli stari, celo zelo stari.
Louis Aragon

Včeraj – zgodovina
Danes – darilo
Jutri – uganka
Aleksander Poter

Ko je treba opravičiti naša dejanja vsak
človek sam v sebi postane pameten kot
Einstein, ima fantazijo kot Shakespeare
in je pravičen kot Gandhi.
Irena Štajduhar

Izbrala: Iva

Nemirni Kavkaz, gostoljubni ljudje

prekrasna gorska pokrajina, v ozadju pettisočakov

gruzijec v tradicionalni nosi

An, ban pet podgan... Gruzijška abeceda pa gre nekako takole: an, ban, gan, don ... han, džan, čjae. Popolnoma nerazumljiva jezika in pisavi Armencev in Gruzijcev. Sestavljeni iz nekakšnih vijug in črt, jezika pa nekakšna zmes le teh.

Deželi imata eno najstarejših kultur na svetu. Prvi sta sprejeli krščanstvo. Po izročilu naj bi prav tu nekje prebivala Adam in Eva. Na biblijski gori Ararat pa naj bi pristal Noe. Žal, toda sveta gora Armencev je del druge države. Pod njo

pa prebivajo osovraženi Kurdi v še bolj osovraženi Turčiji.

Armenija ima oblike nekakšnega nepravilnega pravokotnika. Z mejašema v najdaljšima stranicama Azerbajdžanom in Turčijo ima zaprte meje.

Avgusta so podpisali sporazum z Veliko Rusijo, o napotitvi njihovih enot na južno mejo za dobo 40 let. Spor z Azerbajdžanom in vojna, ki je sledila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja,

je Gorski Karabah. Ozemlju, ki je dejansko del Azerbajdžana, z večinskimi armenskimi prebivalstvom, so hoteli Azerbajdžanci vzeti del avtonomije in fizični stik z Armenijo.

Danes je Gorski Karabah nekakšna samooklicana država znotraj Azerbajdžana.

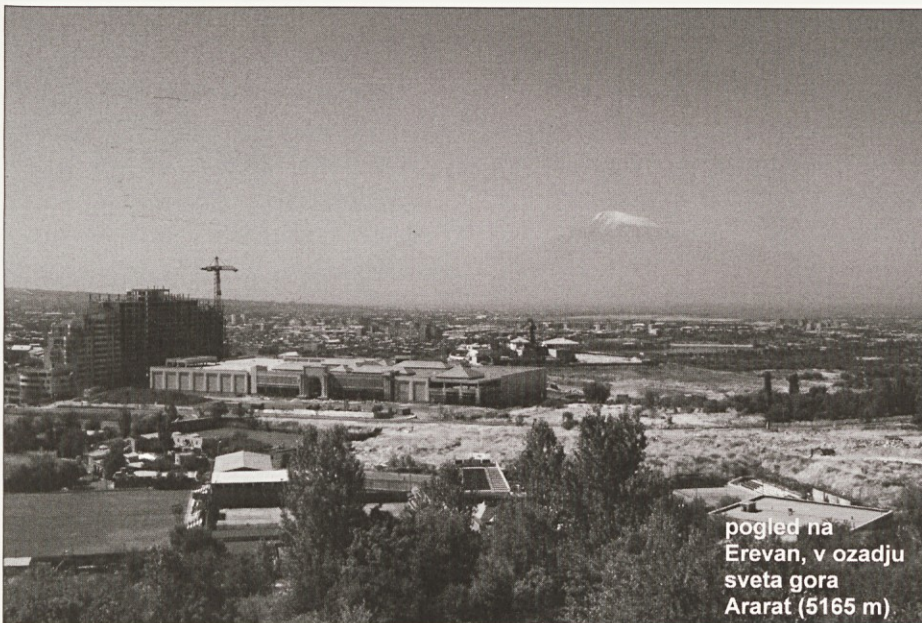
Turčija, bo pa vedno del tragične zgodovine armenskega naroda. V letih med in po prvi svetovni vojni so načrtno ubili več kot 1,5 milijona Armencev. Genocid priznavajo le maloštevilne države. Med njimi Rusija, Francija in Vatikan.

Toda tako daleč od teh stvari je nekaj, kar me je privlačilo. To so bili ljudje. Pa ne ljudje v Tbilisiju ali Erevanu. Preprosti. Na podeželju. V mestih je že preveč čutiti zahodni vpliv. Izven mesta pa so ljudje bolj odprti, sproščeni in naravni. In gostoljubni. Gostoljubja na takšen način še nisem doživel. Vabljen z vseh strani. Malodane užaljeni, če nisem sprejel povabila. Otroci so za menož metalni kamenje samo zato, da bi jih opazil. Striček, brčkone že blizu 90. let, me je vabil na kruh s soljo, le malo naprej nekdo drug na sorč, kot pravijo Armenci kavi, tretji je ponujal prenočišče.

Kdo si, kako ti je ime, od kod prihajaš? Bivša Jugoslavija je še najboljši odgovor.

Ja, Stalin, bil je Gruzijec, je bil pa hudič, uničil in igral se je z narodi.

Rusi, so v zadnji vojni naredili za 20. milijard dolarjev škode Gruziji. Vsakemu malemu mestecu v času Sovjetske Zveze, pa zgradili tovarno. Danes žal razpadajo. A, da sta Ljubljana in Tbilisi pobrateni mesti? Nisem vedel. In pila sva čaj, a ne gruzinskega, nekoč znamenitega (Gruzija je imela za časa ZSSR 90 odstotkov pridelka), pač pa azerbajdžanskega. Nogomet in punce? V moštvo Dinamo Tbilisi so baje sami pijanci. Dokler bo

pogled na
Erevan, v ozadju
sveta gora
Ararat (5165 m)

pester
vaški
promet

Tutinke (vodka) in armenskega konjaka, baje najboljši na svetu, bodo preživel!

Punce so v Armeniji mnogo lepše. Gruzijke pa vlečejo poteze Grkinj. Tudi po nosovih.

Nisva se mogla upreti tudi kavkaški kuhinji z ulice. Hačapuri, obvezna hrana kot nekakšen burek; šašliki, nekakšen ražnjič, samo na dosti večjem naboladu; razni mlečni izdelki, sijajna vina in odlične tržnice. Gruzija ima izredno dobro

klimo. Mile zime, sneg le redkokdaj zapade v Tbilisiju in vroča poletja. Idealno za sadje, zelenjavo in vinograde. Nimajo pa organiziranih poceni prenočišč. Spala sva v privatnih stanovanjih. Ljudje se pač znajdejo. Maršrutke so glavno javno prevozno sredstvo. To so večji kombiji za prevoz potnikov. Hitrejši od avtobusa, cenejši od taksija. Železniški promet je slabo razvejan in sila nepredvidljiv. Državi se razlikujeta tudi po uniformah. Gruzijsko ameriško modra, armensko ruska zeleno maskirna. Ceste so tipično ruske. Široke.

Cevovodi, neverjetno domiselno speljani nad zemljo, tudi.

Tbilisi lahko postane vodilno mesto na Kavkazu. Ne le gospodarsko, prometno, politično, ampak tudi kulturno. Mesto je razgibano, s številnimi cerkvicami in urejenimi glavnimi ulicami in vrtovi. Tako v Tbilisiju kot v Erevanu, je veliko vodnjakov s hladno vodo.

Erevan me je drugače očaral. Prvi vtis o nemarnem mestu je hitro zbledel. Nočno življenje ob vodometih, glasbi in ulicah polnih ljudi je nepozaben. Armenski jazz, etno in turbofolk sodijo med znane glasbene zvrsti. Čeprav je mesto kup mrežasto prepredenih ulic in avenij ima mesto dušo. Nasploh je južni del Kavkaza svet, ki me je očaral. Pokrajina, mesta, kultura še pa ljudje. Le kakšni so na drugi, severni strani?

... drugo leto spet grem tja. Vija, vaja, ven.

Besedilo in foto: David Ujčič

Spomin na leto 1921

Prav je, da s posebno spoštljivostjo osvežimo spomin na prve otroške žrtve fašističnega nasilja. Bilo je proti pomladi, 19. marca 1921, pred 91 leti, ob 18.20, kot poročajo zgodovinski viri. Otroci so se igrali pod veliko murvo, klicali so jih že domov, a jih je več hotelo še pozdraviti vlak, ki je vozil na progi od Poreča do Trsta. Kot običajno in kot so to delali otroci povsod. Ko bi vlak odpeljal, bi pač odšli domov in kmalu spat. Tega dne pa se je zgodilo nekaj, o čemer niso pripovedovale niti najbolj srhljive pravljice.

Nenadoma se niso pojavila pravljica zverinska bitja, ampak črno odeta bitja v človeški podobi in s črnimi nameni. Na vlak, ki je pripeljal iz strunjanskega predora, so bili italijanski fašisti, oboroženi in pripravljani, da postrelijo vse, tudi otroke, da bi ta kraj očistili »komunistov«. Po streljanju iz vozečega vlaka na trgovino Giovanni Uljenika so svoje puške namerili na otroke, ki so se igrali malo naprej pod murvo. Kar tako, v živo! Dva dečka sta obležala mrtva, Domenico Bartole in Renato Brajko, trije so bili ranjeni, eden – brat od Renata, Mario je dobil sedem strel, dva sta ostala invalida vse življenje. Nekaterim otrokom je uspelo zbežati in so se v strahu razkropili in skrili.

Tako nenadno in tako krvavo je bila prekinjena pesem mladosti in tako surovo se je zarila puščica neizmerne bolesti v srca svojcev. Lahko si priključimo podobo silovitega gorja, krikov in joka mater postreljenih in obstreljenih otrok. Zemlja je vpila kri, cvetoča mandljeva drevesa so vsrkavala bol preživelih in burja je hladila razbolele duše.

Za ta zverinski poboj otrok ni nihče od pristojnih oblastnikov odgovarjal, nihče se ni opravičil, nihče ni dal odškodnine materi Domenica Bartoleja, kajti, dogodek naj bi bil le »nesrečen slučaj«. Preveč je dokazov, da to zverinsko dejanje ni bilo naključno, kakor tudi niso bila naključna

mnoga nasilna dejanja pred tem in zlasti ne po tem dogodku! Skvadristične skupine iz Izole, Pirana in Trsta, spodbujene s protislovansko in protisocialistično politično usmeritvijo, so po tem uvodnem zločinskem poboju otrok nadaljevale z nasilnimi akcijami.

V aprilu 1921 so dvakrat pokazali, kako je treba pokoriti nevaren živelj. Ob prvem obisku so pripadniki »squadre d'azione« iz Izole požgali 7 senikov, razlili vse vino pri družinah, ki niso podpirale njihove dejavnosti, ubili 27 govedí, strahotno pretepli nekaj ljudi; ob drugem obisku so med drugim uničili živilsko prodajno zadrugo (ki so jo februarja ustanovili člani socialistične sekcije), požgali in raztresli po cesti so vse blago, prodajalca pa pretepli do nezavesti.

Po 15. maju, ko so fašisti nasilno onemogočili, da bi volivci iz Strunjana volili socialističnega kandidata, so fašisti iz Pirana prišli še trikrat in v jeseni končno zatrli socialistično organizirano delovanje; med drugim so ob drugem prihodu zažgali vse knjige in imovino socialističnega krožka.

Strunjanski krvavi 19. marec 1921 je en dan od mnogih – več kot 9.000 – dni, kolikor so italijanske oblasti z vsestranskim nasiljem iztrebljale slovenstvo in pripadnike slovenskega naroda na zasedenem ozemlju po koncu 1. svetovne vojne. Kljub obetavnim obljubam o izboljšanju položaja Slovencev v primerjavi s habsburško monarhijo so italijanske zasedbene oblasti takoj po koncu prve svetovne vojne začele z raznarodovalnimi ukrepi, preprosto z »etničnim čiščenjem«. Tako je bilo predvsem na Sardinijo izgnanih okoli 1000 Slovencev (učiteljev, duhovnikov, županov) že od novembra 1918 do konca leta 1919, pred formalno priključitvijo ozemlja Italiji.

Vsestransko uničevanje slovenskega življa (etnocid) na zasedenem ozemlju

se je nadaljevalo in stopnjevalo zlasti za časa fašistične vladavine v skladu z usmeritvijo, ki jo je nedvoumno začrtal Benito Mussolini. Ta je v dveh govorih množici v Pulju leta 1920 (22. februarja in 24. septembra) rjoveče poudarjal: »V odnosih z raso, kakršna je slovanska, torej manjvredna in barbarska, ne smemo izbrati politike sladkorčkov, temveč politiko palice...«.

»Politiko palice« so italijanske (fašistične) oblasti izvajale sistematično in načrtno z vrsto raznarodovalnih ukrepov na vseh področjih in na vseh ravneh: od duhovnega, prek ekonomskega do fizičnega nasilja nad posamezniki in ustanovami, društvi. Njihov cilj je bil v kali zatreti izraze narodne istovetnosti. Zato so po letu 1919 nasilno odpravili vsa slovenska imena vasi in mest, poitalijančili priimke in osebna imena, celo napise na nagrobnih spomenikih. Tako ni bilo več priimkov kot Volk, Pahor, temveč le še Lupi, Pacco; in tu, v Strunjanu je iz priimka Lisjak nastal Volpi, iz Ivančiča Giovanni, Juriševič je bil preimenovan v Giorgini, Kikovič v Chicco, če navedem le nekaj primerov.

Povsod je veljalo geslo »Qui si parla soltanto italiano« (Tukaj se govori samo italijansko). Od 1920 do 1923 je bil slovenski jezik v celoti prepovedan na vseh področjih javnega življenja, celo v cerkvi. Pretepanje in ricinovo olje sta bili običajni zdravili zoper uporne »slave«, pa tudi (redke) neposlušne pripadnike italijanskega naroda. Z Gentilejevo reformo (1923) so zaprli vse slovenske šole. Slovenski otroci so bili najstrože kaznovani in zasramovani, če niso v šoli – in malčki celo v vrtcu – govorili italijansko.

O grozodejstvih za šolskimi stenami je veliko pričevanj, skupni imenovalec vseh pa je – brutalno izživljanje učiteljev, učiteljic nad slovenskimi otroki. Učitelji so otroke preteпали, jih zapirali po pouku, če so govorili med sabo po slovensko, pa

tudi še hujše nasilje ni bilo redko. Ko so ukinili slovensko osnovno šolo Cirila in Metoda v Luciji, so morali strunjanski otroci v italijansko. Po pričevanju Ricarda Kneza (2005) iz Strunjana je v tej šoli italijanska učiteljica, zagrizena fašistka, prepričevala otroke, da ne bo dobro, dokler ne bodo pokončali vseh »slavov«.

Nasilno iztrebljanje slovenstva ni ostalo le pri krutih kaznovanjih otrok, temveč se je vpletlo v vse pore življenja. Ob tem, ko so bila prepovedana vsa slovenska kulturna in izobraževalna društva ter ukinjen ves slovenski tisk (1927), so italijanske oblasti z ekonomskimi ukrepi dobesedno uničile na tisoče gospodinjstev in s tem povzročile množični eksodus. Do začetka druge svetovne vojne je moralo v drugih državah, zlasti v Argentini, poiskati kruh okoli 30.000 primorskih Slovencev, v Jugoslavijo pa jih je pribežalo okoli 70.000. Ob tem je treba poudariti, da je šlo za prisilni eksodus in ne za svobodno in propagandno podprto izbiro, kakršno so npr. imeli po drugi svetovni vojni pripadniki italijanske narodnosti v Jugoslaviji (v skladu z 19. členom Pariške mirovne pogodbe).

V času 2. svetovne vojne (ko je bila Italiji priključena še Ljubljanska pokrajina) so se kruta genocidna dejanja nadaljevala. Italijanska vojska in policija sta pobili nad 6.500 pripadnikov slovenskega naroda, v koncentracijska taborišča pa so odgnali okrog 25.000 ljudi; samo v taborišču na otoku Rabu jih je umrlo okoli 1.400.

Zakaj omenjam te podatke? Zato, ker sta zatiranje in zaslužnjevanje pri večini primorskega prebivalstva sprožala upornost. Kot je leta 2005 povedal Strunjančan Riccardo Knez, je ravno strah pred uničenjem vseh, »ki smo vedeli, da smo Slovenci... potem dal moč, da se moramo na nek način boriti za narodno svobodo«. Ta upornost se je z okupacijo spomladi 1941 razširila na celotno slovensko ozemlje, saj so vsi okupatorji hoteli iz ljudi narediti le številke. V tem

surovem času, ko je vladala »pravica velike zveri«, se je z ustanovitvijo OF povezala večina pripadnikov slovenskega naroda, ki so s partizanskim bojem in z mnogimi žrtvami dosegli osvoboditev in tudi združitev večine Slovencev s priključitvijo Primorske.

Po koncu druge svetovne vojne 750 italijanskih vojaških poveljnikov in fašističnih funkcionarjev, ki so delovali na Slovenskem, nikoli ni prišlo pred sodišče podobno nürnberškemu. Italija nikoli ni izpolnila obveze (ki jo je nedvoumno določil 45. člen Pariške mirovne pogodbe), da »ukrene vse potrebno, da zagotovi aretacijo in izročitev za namene sojenja: a) oseb, obtoženih, da so zagrešile ali ukazale vojne zločine in zločine proti miru ali človeštvu oziroma so bile pri njih soudeležene.« Zato pravzaprav niti ne preseneča dejstvo, da se poskuša italijanska republika moralno očistiti zločinskih dejanj (zlasti fašistične dobe s takšnim sprevačanjem zgodovinskih dejstev, da iz sejalca nasilja, iz rablja postopoma postane žrtev.

Takšna predelava (»lahkotno ravnanje z zgodovino«, kot pravi dr. Jože Pirjevec) je dobila uradno podporo in silovit zagon zlasti z razglasitvijo 10. februarja, dneva, ko je bila 1947 v Parizu podpisana Pariška mirovna pogodba, za državni praznik Dan spomina na fojbe leta 2004. Takrat je bil cilj tega praznika v Evropskem parlamentu uradno predstavljen kot »spomin na preteklost, da bi se oblikovala nova prihodnost v demokratični Evropi«.

Praznovanja in dogajanja ob tem prazniku v sosednji državi – vključno z letošnjim letom – pa kažejo, da je ta »spomin na preteklost« izrazito enostranski in usmerjen v sistematično utrjevanje enostranske, deformirane in izjemno negativne podobe Slovencev (in Hrvatov), oziroma kar »Slavov«. Prav »Slavi« naj bi po koncu druge svetovne vojne množično pobijali (nedolžne) Italijane samo zaradi njihove narodne pripadnosti.

Do skrajnih meja predelave zgodovinskih dejstev je prišlo z znanim plakatом, ko so ob letošnjem Dnevu spomina na fojbe v občini Bastia Umbra streljanje slovenskih talcev julija 1942 uporabili za prepričljiv dokaz zločinske Titove vojske nad italijanskimi državljani 1945. Tokrat je končno celo slovensko MZZ izročilo protestno noto veleposlaniku Italije v Sloveniji. Po mnenju odgovorne gospe v omenjeni občini pa je slovensko zgražanje ob tem dogodku pravzaprav neprimerno, saj da »ne gre za ponazarjanje nekega posebnega dogodka, temveč za simbolno ožigosanje nasilja« – torej kar tako in nasploh.

Ob tem je treba povedati samo to, da fašistično nasilje ni obstajalo le kot nek simbol v duhovnem prostoru pač nekje nad realnim ozemljem, temveč se je praktično, vsem na oči, dogajalo 24 ur na dan več tisoč dni, na ozemlju, kjer so bili moteči pripadniki »barbarske rase«. Gotovo ni odveč vprašanje, ali lahko takšno brisanje v preteklosti izvedenih, ne le nakazanih, zamišljenih ali izmišljenih zločinov nad »drugorodnimi domorodci« v imenu »rimske pravičnosti« in »visoke civilizacije«, predstavljalo primerno podlago za neko demokratično in harmonično družbo prihodnosti; ali takšno zoževanje zgodovinskega spomina lahko prispeva k prihodnji »pravičnejši družbi solidarnosti, dela in miru«. In, kot se sprašuje dr. Jože Pirjevec, »kako si je mogoče predstavljati, da se bo v taki atmosferi v delikatnem prostoru, v katerem živimo, med Slovenci in Italijani ustvaril odnos medsebojnega spoštovanja in sodelovanja?«.

Prepričanje predsednika republike Italije G. Napolitana, da »nima prihodnosti država, ki se ne zaveda svoje preteklosti«, je samo po sebi v celoti in povsod sprejemljivo. Ko pa to prepričanje temelji na podobi preteklosti, ki je prefinjeno predelana po meri preskušene »rimske pravičnosti«, je to sekundarna skrunitev dostojanstva vseh tistih, ki so bili žrtve

Širimo obzorja, združujemo ljudi

v konkretni, specifični in ne zgolj neki simbolni preteklosti.

Svarilo o spoštovanju zgodovinske dediščine bi morali ponotranjiti tudi slovenski »upravljavci državljanov in državljanek«. Tudi slovenska samostojna država nima prijazne prihodnosti, če se ne bo celovito zavedala svoje predosamosvojitvene preteklosti in zlasti ne vseh tistih dejanj, ki so prispevala k temu, da ta narodna skupnost ni bila že v 20. stoletju izbrisana iz zemljevida sveta. Zgodovina slovenskega osvobajanja se namreč ni začela leta 1990!

V oglašujočem predelovanju zgodovinskih dejstev na eni in poskusih prevrednotenja na drugi strani meje se premalo sliši glas spomina na tisoče slovenskih smrtnih in vseh drugih žrtev četrstoletnega uvajanja »plemenite civilizacije«. Zato je prav, da se glasno in vidno spominjamo Domenica in Renata ter vseh drugih, ki jim ni bilo dano, da bi živeli v »pravični družbi solidarnosti« in da njihove želje po miru in spoštovanju človeškega dostojanstva vtekmo v naše vsakdanje odnose.

Dr. Maca Jogan

Upokojitev je začetek novega življenja

Pride dan, ko se zaključi naša delovna pot in nastopi dan upokojitve. Upokojitev je začetek novega življenja. To je čas velikih sprememb za posameznika in njegovo okolje. Nenehno hitenje, razpetost med službo in družino je za nami.

Marsikdo si želi in se veseli upokojitve v pričakovanju, da bo imel dovolj časa za vse kar ni mogel in uspel uresničiti v času svoje zaposlitve.

Drugi, identificirani s svojim delom, ki so zadovoljstvo in srečo našli v delu in karieri, pa jih spremlja strah in bojazen, da bodo z upokojitvijo izgubili svoj dosedanji delovni in družbeni status, sodelavce, poznanstvo in morda celo prijatelje.

Upokojitev je čas, ko lahko delamo vse kar nas res veseli in zanima. Večino našega življenja smo počeli kar so od nas zahtevali drugi.

Poslušajmo svoje sanje in delajmo to, kar nas veseli, nam ustreza in nas osreči. Naj se uresniči naše poslanstvo. Otresimo se stereotipa o starejših, ki so le težava, problem in obremenitev. Začnimo delati stvari, ki nas veselijo in nam lepšajo življenje. Naj nas ne bo strah novega življenja.

Starejši svoj prosti čas oblikujemo glede na svoje želje in potrebe. Lahko se udeležujemo izobraževalnih in prostočasnih dejavnosti, s katerimi izpolnimo svoje želje, predvsem pa pridobivamo znanja za življenje in osebno rast. Tudi vi lahko spremenite svoje življenje, uresničite svoje cilje in želje in se nam pridružite.

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica nudi različne vsebine izobraževanja za odrasle in starejše osebe.

Glavni namen in naloge društva so razvijanje, organiziranje in izvajanje izobraževalnih dejavnosti za odrasle (od učenja jezikov, do pridobivanja praktičnih znanj za vsakdanjo rabo), spodbujanje in posredovanje ponudbe in povpraševanja po strokovnih znanjih in dejavnostih starejših, samopomoč v razširjenih socialnih mrežah, izobraževalni turizem starejših odraslih, razvijanje umetniške in kulturne dejavnosti, ohranjanje kulturne dediščine, spoznavanje svojega bližnjega okolja, skrb za zdravo življenje in ohranjanje psihosocialnih sposobnosti, spodbujanje organiziranja in izvajanja prostovoljnega dela v različnih okoljih, snovanje in izvajanje projektov, ki omogočajo sodelovanje med generacijami.

Ob dejstvu, da se podaljšuje življenjsko obdobje po upokojitvi in narašča število starejših ljudi (v naši občini beležimo kar tretjino starejših od 65 let) ter da tretje življenjsko obdobje postaja vse bolj in bolj pomembno za naše družbeno okolje ter da bodo starejši tudi eno od bistvenih vprašanj bodočnosti, se na naši univerzi še kako zavedamo pomembnosti aktivnega staranja in s tem v zvezi tudi pomena izobraževanja starejših.

Da bo naše staranje res dejavno bomo tudi v tem letu, ki je določeno kot evropsko leto aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami, s pestro in raznoliko ponudbo oziroma izvajanjem izobraževalnih programov in prostočasnih dejavnosti, vzpodbujali starejše k aktivnemu preživljanju prostega časa, k skrbi za zdravo življenje, delovno ustvarjalnost, osebno rast in družbeno angažiranost. Pri ponudbi in izvajanju izobraževalnih vsebin bomo upoštevali želje in potrebe starejših ljudi ter jih prilagodili strukturi udeležencev.

Odprti smo za vse generacije, saj se zavedamo, kako zelo je pomembno medgeneracijsko sodelovanje, ki ga podpira in izvaja tudi naša univerza.

Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica že osemnajsto študijsko leto uspešno organizira in izvaja izobraževanje in prostočasne dejavnosti za starejše.

V preteklem študijskem letu so člani Univerze za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica svoje znanje bogatili kar v osemnajstih skupinah in treh ustvarjalnih

sosestnih občin (Hrpelje-Kozina, Pivka, Postojna) in celo iz sosednje Hrvaške (Matulji).

V študijskem letu 2012/2013, ki bo trajalo od 1.10.2012 pa do 31.5.2013, bodo organizirane naslednje izobraževalne vsebine: začetni tečaj angleščine, nadaljevalni tečaj angleščine 1 in 2, začetni tečaj italijanščine, nadaljevalni

Organizirane bodo tudi različne delavnice, predavanja in krajši tečaji (prostovoljno učenje računalništva v dvoje – »Znaš nauči drugega«, delavnice vzgoje za zdravje, usposabljanje za uporabo Banke IN, kuharski tečaj, izdelava cvetličnih aranžmajev, ...), strokovne ekskurzije in izleti.

Tudi v letošnjem letu načrtujemo povezovanje z drugimi institucijami, organizacijami in društvi pri izvajanju skupnih aktivnosti na lokalnem in širšem območju, da bi tako pripomogli k boljši kakovosti življenja starejših. Veliko aktivnosti pa bo namenjenih predvsem povezovanju in sodelovanju z drugimi društvi na lokalnem nivoju.

Vse dosedanje izkušnje so pokazale, da je izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju ne le pomembno, ampak tudi koristno, saj z učenjem in druženjem bogatimo kvaliteto življenja starejših in prispevamo k dejavnemu staranju.

Izobraževanje za tretje življenjsko obdobje je namenjeno predvsem starejšim po upokojitvi, ki ne želijo zastati v osebostnem razvoju, pa tudi tistim upokojenim in starejšim, ki se želijo vključiti v aktivno staranje in družbo predvsem s prostovoljnim delom.

Upokojitev je čas, ko lahko izpolnimo želje, ki jih prej ni bilo mogoče. Delamo stvari, ki si jih želimo.

Za učenje ni nikoli prepozno. Učimo se celo življenje. Nikoli nismo prestari za učenje. Če bi tudi vi svoje znanje radi delili z drugimi, se nam pridružite.

Nevenka Tomšič
Predsednica Društva Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica

Tečaj polstenja

delavnicah, in sicer v začetnem in nadaljevalnem tečaju angleščine, začetnem in nadaljevalnem tečaju italijanščine, začetnem tečaju nemščine, začetnem tečaju španščine, kulturni klepetalnici, skupini spoznavajmo svet in domovino (in veselje), skupini tega živga vse toka, začetnem in nadaljevalnem tečaju računalništva, tečaju izdelave rišiljeja, tečaju restavratorstva, tečaju klekljanja, začetnem in nadaljevalnem tečaju polstenja, začetnem tečaju kitare, pohodništvu, ustvarjalnih delavnicah "praznično leto" – izdelava božično novoletnih kroglic, božično novoletnih aranžmajev in pirhov ter se usposabljali za uporabo Banke IN. Posamezne skupine so organizirale številne strokovne ekskurzije in izlete. V izobraževalne programe in prostočasne dejavnosti je bilo vključenih 271 slušateljev. Da so programi privlačni in zanimivi, kaže tudi vpis slušateljev iz

tečaj italijanščine 1 in 2, začetni tečaj nemščine, nadaljevalni tečaj nemščine 1, začetni tečaj španščine, nadaljevalni tečaj španščine 1, kulturna klepetalnica, spoznavajmo svet in domovino, tega živga vse toka, spoznavanje, ohranjanje kulturne dediščine Brkinov in okolice, umetnostna zgodovina, začetni in nadaljevalni tečaj računalništva, tečaj restavratorstva, tečaj izdelave rišiljeja, tečaj klekljanje, tečaj polstenja, nadaljevalni tečaj kitare, tečaj homeopatije, študijski krožek arheologije, študijski krožek etnologije, škatlico zgodb, tečaj enigmatike (ugankarstvo), amatersko gledališko skupino in pohodništvo – gibanje je življenje, življenje je gibanje.

Če bo želja in potreba članov društva po dodatnih izobraževalnih vsebinah, bodo le-te organizirane v primeru zadostnega števila prijavljenih slušateljev.

Kotiček za križankarje

Nagradna križanka

Tokrat objavljamo nagradno križanko.

Na označenih poljih v nagradni križanki boste dobili geslo iz dveh besed.

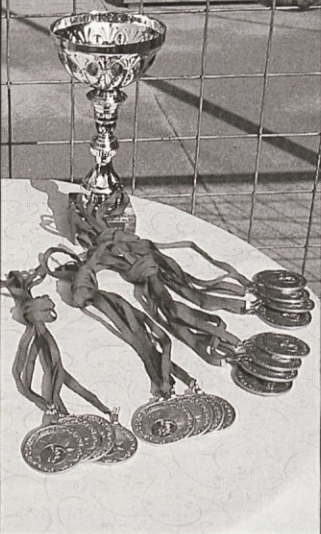
Sponsorji tokratne križanke so:

1. Gostišče Grill Danilo
2. Bar Oranž
3. Pizzeria Park

Izžrebali bomo tri reševalce križanke, ki bodo prejeli nagrado.

Rešitev - geslo pošljite do 1. decembra 2012 na naslov

Društvo upokojencev
Bazoviška cesta 28
6250 Ilirska Bistrica.

DRUŠTVO UPOKOJENCEV ILIRSKA BISTRICA	PENKALO	ZASTOPSTVO	ZEMLJA	JEZERO (ANGL.)	ARGON	PLOŠČICA Z INT. VEZJEM	PRIPADNIKI JUD. LJUDSTVA	NASELJE V OBČINI IDRIJA	IZDELovLEC OMAR
ARA									
KMETIJSKA USMERJENOST									
BLIŠČ					PIŠČAL IZ LUBJA				
					PLAVAJOČA GORA				
AMER. RAČUNALNIŠKI KONCERN						ZRAK, OZRAČJE			
						MONA ...			
VITO TAUFER			KOPASTA VIŠAVA	ROMUNSKO ŽENSKO IME					
OSREDNJA KNJIŽNICA V LJUBLJANI				PREPRODAJALEC					
				ŠPORTNIK NA VODI					
INDIJANSKO PLEME									
PODROČJE KAGANA PRI MONGOLIH									
				LJUDSKA PRITRDILNICA		IZVRŠNI SVET			KONGO NEKDAJ
						OBER			
				VELIKA TROPSKA ZABA			IZRAEL. PISA-TELJ - AMOS		
							ZNAMKA RAČUNALNIKOVI		
				METAL					
				PREBIVALCI ARABIJE					
				PRIVLAČNEŽ					

Geslo

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Smeškov kotichek

Janez in Polde sta umrla in prideta v raj, kjer jima Sveti Peter izreče dobrodošlico: »Dobrodošla v raj! Tukaj ni dela, ni šol, ni bolnic, ni denarja ...«

Potem pa reče Polde:

»Pišuka, pa to je Slovenija!«

***

Janezek: »Kateri šport je najbolj varen?«

Ata: »Šah.«

Janezek: »In kaj je najhujša poškodba pri šahu?«

Ata: »Izpah čeljusti zaradi zehanja.«

***

Slovenec, Hrvat in Srb družno oropajo banko. Ko pregledajo plen, vidijo, da imajo kup evrov, kun in dinarjev. Naredijo tri kupe po valutah, nato pa začne Slovenec deliti:

»Tisoč evrov meni, tisoč kun tebi, tisoč dinarjev tebi. Tisoč evrov meni, tisoč kun tebi, tisoč dinarjev tebi ...«

»Ta Slovenec mi gre na jetra, ampak nekaj mu morava priznati – pošten pa je!«

***

Janez želi zaposliti svojega sina, pa pokliče starega prijatelja, visokega državnega uradnika.

»Janez, sploh ni problema! Zaposlil ga bom v državni upravi. Plače bo imel okrog 4.200,- in nič mu ne bo treba delati!«

»Ampak veš, jaz bi rad, da nekaj dela. Nekaj bolj skromnega.«

»Dobro, ga bom zaposlil kot direktorja v eni dobri firmi. Plače bo imel okrog 3.100,- in nekaj bo moral tu in tam narediti.«

»Samo, jaz bi rad, da vseeno malo več dela. Da se kaj nauči!«

»Potem bo pa šef oddelka v tem podjetju. Imel bo okrog 1.500,- plače in bo moral precej delati.«

»Samo, jaz bi rad, da dobi nekaj bolj skromnega, da bo znal ceniti.«

»Povej, koliko hočeš, da zasluži?«

»700,- za začetek.«

»Ej, dragi moj prijatelj, to pa ne gre! Za tako plačo mora imeti fakulteto!«

Predvidene aktivnosti Društva upokojencev Ilirska Bistrica v letu 2013

V društvu upokojencev Ilirska Bistrica nameravamo tudi v letu 2013 nadaljevati z aktivnostmi, kot so srečanja in izleti, športna tekmovanja in kulturne prireditve in sicer:

Srečanja

- kopanje in družabni večer v hotelu Delfin v Izoli
- občni zbor DU
- planinski pohod na Kozlek in druženje s člani ostalih društev
- piknik na Mašunu – (srečanje upokojencev DU, MePZ Avgust Šuligoj iz DU Il. Bistrica, pevskega zbora DU Izola, upokojencev iz Trsta, MoPZ Fran Venturini Domjo ipd.
- srečanje upokojencev PZDU in ZDUS
- martinovanje in
- prednovoletno srečanje na Transportu v Ilirski Bistrici;

Izleti

- dva izleta bomo organizirali v tujino (Hrvaško ali Italijo in Avstrijo), enega ali dva pa po naši domovini – Sloveniji;

Športna tekmovanja

- tradicionalni balinarski turnir ob občinskem prazniku
- udeležba na Športnih igrah PZDU Izola
- na meddruštvenih balinarskih turnirjih

Kultura

Na tem področju bodo naloge izvedene v skladu s programom MePZ Avgust Šuligoj in sicer:

- sodelovali bomo na revijah, ki so organizirane na nivoju občine ali širše (Občinska revija PZ, Primorska poje, drugo),
- srečanjih upokojenskih pevskih zborov (Izola, Nova Gorica, Ljubljana ipd.);
- vseslovenskem srečanju PZ v Šentvidu pri Stični;
- prireditvah v občini in širše (proslave, samostojni koncert komemoracija, druge prireditve);
- nastopi, ki bodo dogovorjeni med letom.

Sem sodi tudi sodelovanje posameznikov in skupin na kulturnih prireditvah, ki bodo organizirane v sodelovanju z drugimi in literarno udejstvovanje pri izdaji glasila Jesenski listi in prispevkih v druge medije v občini in širše.

Podroben plan bo na podlagi predlogov posamezne komisije sprejel upravni odbor in potrdil občni zbor društva.

Angelca Vrh

Predsednica komisije za srečanja in izlete

Športne igre upokojencev

Ilirska Bistrica, 10. junij 2012 – devete športne igre društev upokojencev Južnoprimorske pokrajine za leto 2012. Društvo upokojencev Ilirska Bistrica je gostilo 250 športnic in športnikov iz devetih društev.

Izdajo pričujoče številke
Jesenskih listov so podprli:

Gostišče s prenočišči Danilo
Ilirska Bistrica

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

Občina Ilirska Bistrica

Pizzeria Park
Ilirska Bistrica

Društvo upokojencev
Ilirska Bistrica

Pokrajinska zveza
Društva upokojencev
Južne Primorske

Uredniški odbor

Dimitrij Grlj
Franc Gombač
Ivko Spetič
Danica Pardo
Vojko Čeligoj

Oblikovanje
Edo Seles
Tisk
Lotos Postojna, oktober 2012